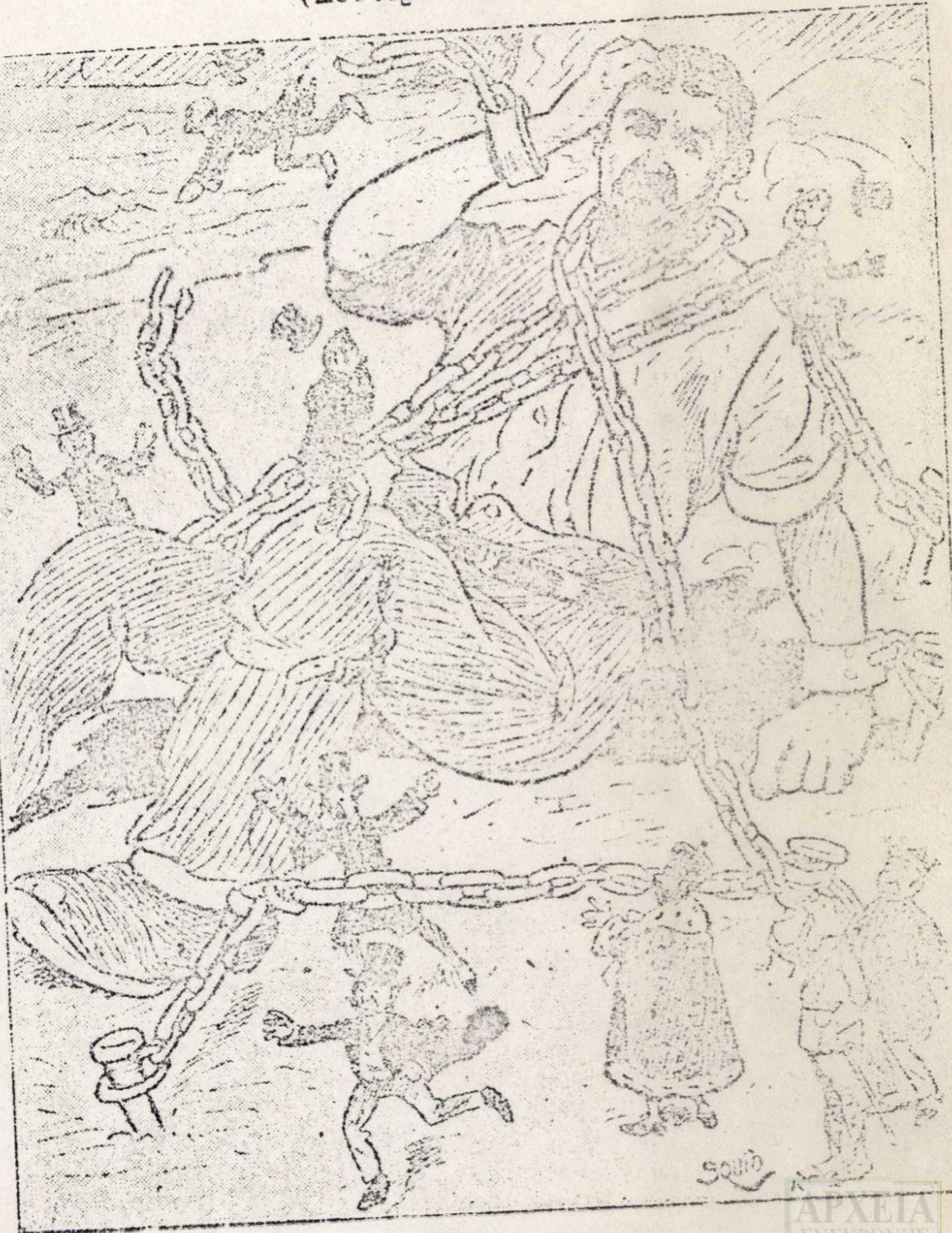

ΣΟΣΙΑΛΙΣΤΙΚΟΝ ΕΡΓΑΤΙΚΟΝ ΚΟΜΜΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ
ΕΚΔΟΣΤΙΚΟΝ ΤΜΗΜΑ ΤΩΝ ΝΕΟΛΑΙΩΝ Δοθ. 3.

Ε. ΠΟΥΔΕΣΣΟΝ

ΤΙ ΕΙΝΑΙ ΣΟΣΙΑΛΙΣΜΟΣ

(Δευτέρα έκδοσις)

Λεπτά 2500
ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ 1919

ΑΡΧΕΙΑ
ΣΥΓΧΡΟΝΗΣ
ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ
ΙΣΤΟΡΙΑΣ

ΤΙ ΕΙΝΑΙ ΣΟΣΙΑΛΙΣΜΟΣ

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟ

ΠΩΣ ΠΑΡΑΣΤΑΙΝΟΥΝ ΤΟ ΣΟΣΙΑΛΙΣΜΟ

ΤΙ ΜΑΣ ΛΕΝΕ

Εἶνε τόσο πολλές οἱ κατηγορίες ποῦ κάνουν στὸ σοσιαλισμό, ὥστε, ἐπειδὴ ὁ χῶρός μας εἶναι περιορισμένος, δὲν θ' ἀπαντήσουμε παρὰ μονάχα στὶς κυριώτερες. Μᾶς κατηγοροῦνε λοιπὸν πῶς :

θέλουμε τὴ μοιρασιά
θέλουμε τὴ βία
εἴμαστε οὐτοπιστές.

1. Ἡ μοιρασιά.

Κανένας σοσιαλιστὴς δὲν θέλησε, δὲν θέλει καὶ δὲν θὰ θελήσῃ τὴ μοιρασιά, γιὰ τὸν ἀπλούστατο λόγο, ὅτι ἡ μοιρασιά εἶναι ἡλίθια καὶ ἀδύνατη. Μοιρασιά σημαίνει χωρισμός. Ἀλλὰ ἅμα ἡ περιουσία μιᾶς κοινότητος, σπίτια, χωράφια, ἐργοστάσια, μοιραστεῖ, εὐτὸς ἀμέσως ὁ καθένας δὲν θ' ἄχε τὸ μερτικὸ του ἢ θ' ἄπερνε τὸ μερτικὸ τῶν ἄλλων. Γιὰ νὰ ἐφαρμόσουμε πιστὰ τὴν ἰδέα τῆς μοιρασιάς, θὰ πρεπε π. χ. ἓνα σπίτι νὰ τὸ χαλάσουμε γιὰ νὰ μπορέσουμε νὰ μοιράσουμε τὶς πέτρες σ' ἔλους. Ἐπομένως ἡ μοιρασιά θὰ εἶταν ἡ καταστροφή κάθε πράγματος καὶ αὐτῆς ἀκόμα τῆς κοινωνίας.

Χρειάζεται νὰναι κανένας πολὺ κακόπιστος ἢ ἀσυνείδητος γιὰ νὰ πιστέψῃ πῶς, τόσες χιλιάδες ἐργάτες καὶ χωριάτες ποῦ κάθε μέρα γίνονται σοσιαλιστές, δὲν ἔχουνε κουκουῦτσι μυαλό. Ἡ ἀλήθεια εἶναι ὅτι ὁ σοσιαλισμὸς εἶ-

ναι ακριβῶς τὸ ἀντίθετο τῆς μοιρασιᾶς, ἀφοῦ μοιρασιᾶ θὰ πεῖ χωρισμὸς ἐνῶ οἱ σοσιαλιστὲς ἔχουν τὴν ἰδέα πὼς τὸ μεγαλύτερο μέρος τοῦ πλούτου πρέπει νά ναι κοινό, καὶ ὄχι νά μοιραστεῖ.

Ἀρχὴ τοῦ σοσιαλισμοῦ εἶναι νά μαζέψει καὶ ὄχι νά σκορπίσει. Παρακάτω θὰ ἐξηγήσουμε γιατί ἔχουμε αὐτὴ τὴν ἀρχὴ καὶ πὼς θὰ τὴν ἐφαρμόσουμε. Πρὸς τὸ παρὸν ἐμάθαμε πὼς ὁ σοσιαλισμὸς δὲν θέλει τὴ μοιρασιᾶ.

2. Ἡ βία.

Μᾶς λένε βίαιους, φαίνεται, ἐπειδὴ εἴμαστε ἐπαναστάτες. Ἄλλ' ἐπανάσταση δὲν θὰ πεῖ βία. Ἡ Γαλλικὴ ἐπανάσταση τοῦ 1789 δὲν ἦταν ἐπανάσταση γιατί προκάλεσε μερικὰ τρομοκρατικὰ ἐπεισόδια, ἀλλὰ γιατί γκρέμισε τὴ φεουδαλικὴ κοινωνία ποὺ στηριζότανε ἀπάνω στὴν ἀριστοκρατία. Ἔτσι κι' ἐμεῖς σήμερα εἴμαστε ἐπαναστάτες γιατί θεωροῦμε πὼς εἶναι ἀνάγκη νά γκρεμίσουμε τὴν κεφαλαιοκρατικὴ κοινωνία ποὺ στηρίζεται ἀπάνω στὴν ἀστική τάξη.

Θέλουμε νά ἐφαρμόσουμε τὶς περίφημες ἀρχές: Ἐλευτερία, Ἰσότης, Ἀδελφότης, ποὺ οἱ ἐπαναστάτες τοῦ 1789 γράφανε στοὺς τοίχους.

Αὐτὸ δὲν μᾶς ἐμποδίζει νά κατακρίνουμε ὅσο μποροῦμε τὴ βία, νά τὴν ἀποφεύγουμε καὶ νά τὴ φοβόμαστε, ἀλλὰ νά παρατηροῦμε ἐπίσης ὅτι πάντα ἡ βία χρησιμοποιεῖται ἐναντίο μας.

Ἡ ἐργατικὴ τάξη δὲν τὴ μεταχειρίστηκε ποτὲ παρὰ ὅταν ἤθελε ν' ἀμυνθεῖ. Ὁ ἐπαναστάτης θέλει μ' ὄλα τὰ μέσα νά-ρίξει τὰ θεμέλια τῆς κοινωνίας: δὲν σιχαίνεται τίποτ' ἄλλο πὶο πολὺ ἀπ' τὸ αἷμα.

3. Οὐτοπία.

Εἶναι ἡ τελευταία λέξις καὶ τὸ τελευταῖο τους ἐπιχειρημα ἐνατίο μας. Ἀναγνωρίζουν πὼς οἱ ἰδέες μας, οἱ σκέψεις μας καὶ τὸ ἰδανικό μας βασίζονται ἀπάνω στὴ δικαιοσύνη, ἀλλὰ σηκώνουν τὰ χέρια ψηλὰ φωνάζοντας: ὄνειρα, οὐτοπία!

Θὰ μπορούσαμε νὰ τοὺς ἀπκνήσου με : Χτὲς εἶταν οὐτοπία, σήμερα ὁμως εἶναι πραγματικότης. Μᾶς λένε πῶς πάντα ὑπῆρξαν πλούσιοι καὶ φτωχοί. Πρῶτα πρῶτα, αὐτὸ εἶναι ψέμμα, κι' ἡ ἀρχαία ἱστορία μᾶς δίνει τὶς ἀποδείξεις γι' αὐτό· ἔπειτα δὲν θᾶταν ἄρνηση κάθε προόδου τὸ ν' ἀρνηθοῦμε νὰ πολεμήσουμε ἐκεῖνο ποὺ ὑπάρχει σήμερα ;

Γιὰ νὰ φύγουμε ἀπ' τὰ σύννεφα καὶ τὶς ἀοριστολογίες, ὁ καλλήτερος τρόπος εἶναι νὰ κοιτάξουμε τί πραγματικὰ συμβαίνει στὴν κοινωνία γύρω μας. Τὰ γεγονότα θὰ δείξουν πῶς ὁ σοσιαλισμὸς εἶναι ὁ σταθμὸς πρὸς τὸν ὅποιον ἡ κοινωνία βαδίζει μὲ μεγάλα βήματα, σὲ πείσμα ἐκεινῶν ποὺ θαρροῦνε πῶς ὅλα πάνε καλὰ στὸν καλῶτατον αὐτὸν κόσμον μας.

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟ

Η ΣΗΜΕΡΙΝΗ ΚΟΙΝΩΝΙΑ

ΤΙ ΘΕΛΟΥΜΕ ΝΑ ΓΚΡΕΜΙΣΟΥΜΕ

Τρία μεγάλα γεγονότα κυριαρχοῦν στὴ σημερινὴ κοινωνία :

1ο. Τὸ πρῶτο εἶναι ἡ κατάσταση στὴν ὁποῖαν ἔχει καταντήσει τὸ μεγαλύτερο μέρος τοῦ πληθυσμοῦ : Εἶναι τὸ σύστημα τοῦ μεροκάματου.

2ο. Τὸ δεύτερο εἶναι ἡ ἀρχὴ ποὺ χρησιμεύει ὡς ἄξονας σ' ὅλη τὴν οἰκονομικὴ ζωὴ : εἶναι ὁ ἐλεύτερος συναγωνισμὸς.

3ο. Τὸ τρίτο κάθε μέρα προβάλλει στὰ μάτια μας, χωρὶς ποτὲ νὰ σταθοῦμε γιὰ νὰ τὸ ἐξετάσουμε· μπορούμε νὰ τὸ ὀρίσουμε : ἀταξία τῆς προόδου

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΡΩΤΟ

ΤΟ ΜΕΡΟΚΑΜΑΤΟ

Τί είναι τὸ μεροκάματο ; Τὸ μεροκάματο καὶ οἱ μεροκαματιάρηδες δὲν ὑπῆρχαν πάντα, ἀλλὰ σήμερα ὅσο πάνε πληθαίνουν ἐξαιτίας τῆς σημερινῆς οἰκονομικῆς ἐξελίξεως, τῆς ἐξαφανίσεως τῶν χειροτεχνῶν, τῶν μικροβιομηχανῶν καὶ τῶν μικρεμπόρων ποὺ τοὺς ἐκατάπιαν τὰ ὀλοένα πιδ γιγάντια ἐργοστάσια καὶ τὰ ὀλοένα πιδ σημαντικὰ μεγάλα καταστήματα. Μποροῦμε νὰ βεβαιώσουμε χωρὶς φόβο νὰ βγοῦμε ψευῆτες, ὅτι ἡ τεράστια πλειοψηφία τῶν ἀνθρώπων ζοῦνε σήμερα μὲ τὰ μεροκάματά τους ἢ μὲ τοὺς μιστοὺς τους, δηλαδή μὲ τὴν πούληση τῆς ἐργασίας τους ἀντὶ ἐνὸς ποσοῦ χρημάτων.

Ποιὰ εἶναι ἡ κατὰσταση τοῦ μεροκαματιάρη ; Ποιὲς εἶναι οἱ συνέπειες τοῦ νέου αὐτοῦ καθεστῶτος, ποὺ δὲν ἔχει ἀκόμα ἑκατὸ χρόνια ἀφότου γεννήθηκε καὶ ποὺ ξαπλώνεται κάθε μέρα περισσότερο μπρὸς στὰ μάτια μας ; Αὐτὸ μᾶς ἐνδιαφέρει πρῶτα πρῶτα νὰ ἐξετάσουμε.

Ἐμεῖς θαρροῦμε πὼς τὸ καθεστῶς αὐτὸ ἔχει πολλές συνέπειες καὶ φέρνει πολλὰ κακὰ σ' ὅλες τὶς ὀψεις τῆς κοινωνικῆς ζωῆς (οἰκονομική, πολιτική, ἠθική).

Οἰκονομικὴ ὄψη.

Ὅσον ἀφορᾷ τὴν ἐργασία, ὁ μεροκαματιάρης εἶναι δεμένος μὲ τὸν ἀφέντη, μὲ τὸν ἐργολάβο, μὲ τὴν Ἑταιρία, μὲ τὸ Κράτος ἀπὸ ἓνα συμβόλαιο ποὺ λέγεται συμβόλαιο ἐργασίας. Τὰ ἥθη, ὁ νόμος κτλ. κηρύχνουν ὅτι καὶ κείνος ποὺ πουλάει τὰ χέρια του ἢ τὴν ἐξυπνάδα του καὶ κείνος ποὺ τὰ νοικιάζει εἶναι ἐλεύτεροι καὶ ἴσοι. Ἀλλὰ τί σημασία μπορεῖ νὰχει αὐτὸ γιὰ τοὺς ἐργάτες, τοὺς προλετάριους καὶ τοὺς μεροκαματιάρηδες ;

Αὐτὸ σημαίνει ὅτι ὁ ἓνας ἔχει δικὰ του ὅλα ὅσα μποροῦν νὰ χρησιμέψουν γιὰ τὴν ἐργασία : ἐργαλεῖα, μηχανές, ἐργοστάσια, γραφεῖα, ἐργαστήρια, μὲ μιὰ λέξη τὰ

ὄργανα τῆς ἐργασίας ἢ τὰ μέσα τῆς παραγωγῆς ὅπως λέγονται ἐπιστημονικά, ἐνῶ ὁ ἄλλος δὲν ἐξουσιάζει. παρὰ τὰ χέρια του ἢ τὴν ἐξυπνάδα του καὶ δὲ μπορεί νὰ ὠφεληθεῖ καθόλου ἀπ' αὐτὰ ἂν ὁ πρῶτος δὲν θελήσει νὰ τὰ χρησιμοποιήσει.

Αὐτὸ σημαίνει ὅτι τὰ ἐμπορεύματα, τὰ προϊόντα τῆς δουλειᾶς τοῦ μεροκαματιάρη βρίσκονται στὴν ἀποκλειστικὴ κατοχὴ τοῦ πρώτου, ὁ δὲ ἄλλος οὔτε καὶ ξέρει σὲ πιά τιμὴ καὶ πῶς θὰ πουληθεῖνε γιατί μόλις τελειώσουν οἱ ὥρες τῆς δουλειᾶς του καὶ πληρωθεῖ τὸ μεροκάματό του, τὸ συμβόλαιό τελιώνει.

Αὐτὸ σημαίνει μὲ μιὰ λέξη, ὅτι ὁ κεφαλαιοῦχος μπορεί ἂν θέλει νὰ ἐπιτρέπει ἢ νὰ μὴν ἐπιτρέπει στὸ μεροκαματιάρη νὰ ζεῖ, κι' ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ μὴν ἀσχολεῖται παρὰ γιὰ τὸ συμφέρο του, ἀρκεῖ μονάχα νὰ πληρώσει τὸ μεροκάματο.

Ἄν λοιπὸν ἀφήσουμε τὶς ἀπομονωμένες περιπτώσεις καὶ πιάσουμε τὸ σύνολο τῶν κεφαλαιούχων καὶ τῶν μεροκαματιάρηδων, τί συνέπειες βλέπουμε πῶς προκύπτουν ἀπ' αὐτὴ τὴν κατάσταση στὴν ὁποίαν ἔχει καταντήσει τὸ μεγαλύτερο μέρος τοῦ πληθυσμοῦ ;

1) Ἡ τάξη τῶν κεφαλαιούχων δὲν ἀσχολεῖται παρὰ γιὰ τὰ συμφέροντά της (ἀναγκασμένη κι' αὐτὴ ἀπὸ τὸν ἐλεύτερο συναγωνισμό).

2) Τὸ δικαίωμα πούχει νὰ δίνει ἢ νὰ μὴ δίνει τὴν καθημερινὴ ζωὴ σιτοῦς ἐργάτες, τὸ μεταχειρίζεται γιὰ νὰ τοὺς ἐκμεταλλεύεται καὶ τοὺς καταπιέζει χωρὶς ἔλεος.

Ἄν λοιπὸν ἡ ἐργατικὴ τάξη δὲν ἀντιδράσει μὲ τὴν ὀργάνωσή της, βλέπουμε ὅτι τὸ σύστημα τοῦ μεροκάματου ἐφόσον ξαπλώνεται καὶ μεγαλώνει, τείνει μονάχο του :

α'.) νὰ κατεβάσει τὰ μεροκάματα στὸ ἐλάχιστο.

β'.) ν' αὐξήσει τὶς ὥρες τῆς δουλειᾶς ὅσο τὸ δυνατὸ περισσότερο.

γ'.) ν' ἀναγκάζει τοὺς ἐργάτες νὰ δουλέβουν σιτοῦς πιδὸ χειροτέρους ὅρους ὑγιεινῆς.

δ'.) νὰ ἐξασκεῖ στὸ προλεταριάτο μιαν αὐστηρὴ καὶ χτηνώδη πειθαρχία.

ε.) να εκμηδενίσει τὸ ἄτομο μέσα στὴ μεγάλη κοινωνική μηχανή.

Τὸ σύστημα λοιπὸν αὐτὸ τοῦ μεροκάματου μόνο καὶ μόνο γιατί ὑπάρχει, βλέπουμε πῶς εἶναι καὶ θὰ εἶναι πάντα αἰτία τῆς ἐκμεταλλεύσεως, τῆς δυστυχίας καὶ τῆς καταπίεσεως τῶν προλεταρίων.

Τώρα θὰ μπορούσαμε νὰ φέρουμε ἀκόμα ἓνα σορὸ παραδείγματα : φτάνει μονάχα ὁ καθένας νὰ συλογιστεῖ γιὰ τὸν ἑαυτό του καὶ νὰ κοιτάξει γύρω του.

Πολιτικὴ ὕψη.

Ἐκτὸ ἐδῶ καὶ ὀγδόντα χρόνια ἀπάνω κάτω σ' ὅλες σχεδὸν τίς χώρες τῆς Εὐρώπης ὑπάρχει καθολικὴ ψηφοφορία. Ἐπρεπε λοιπὸν οἱ χώρες αὐτὲς νὰ διοικουῦνται ἀπὸ ἀντιπροσώπους τῶν μεροκαματιάρηδων, ἀφοῦ αὐτοὶ ἀποτελοῦν τὴν τεράστια πλειοψηφία. Πραγματικὰ ὅμως δὲν συμβαίνει αὐτό. Γιατὶ οἱ ἄστοι μένουν κυρίαρχοι στὴ Βουλὴ καὶ στὴ χώρα ἔσον ἀφορᾶ τίς πολιτικὲς ιδέες καὶ γνώμες ; Ὁ λόγος εἶναι ὅτι τὸ οἰκονομικὸ καθεστῶς τοὺς κάνει νᾶναι ἀκόμα παντοδύναμοι. Ἐπειδὴ αὐτοὶ εἶναι οἱ κεφαλαιοῦχοι, οἱ κύριοι τῆς ἐργασίας, οἱ ἄστοι, ἀκόμα καὶ μὲ τὴν καθολικὴ ψηφοφορία, μποροῦν κι' ἐξασφαλίζουν τὴν κυβερνητικὴ τους κυριαρχία. Πρῶτα πρῶτα χωρὶς νὰ συζητήσουμε κατὰ πόσον ἐφαρμόζεται ἡ καθολικὴ καὶ μυστικὴ ψηφοφορία, ἄς ἐξετάσουμε πῶς εἶναι δυνατὸ νὰ ἐπιβληθῆι πίεση ἀπάνω στὴ γνώμη τῶν ἐργατῶν ἢ πῶς μπορεῖ νὰ τὴν ξεγελάσουν. Ἄν σκεφτοῦμε λίγο βαρύτερα θὰ ἴδοῦμε πῶς ἓνας μεροκαματιάρης ποτὲ δὲν μπορεῖ νὰ ἐκφράσει τὴν γνώμη του καὶ νὰ τὴν ὑπερασπίσει, γιατί ἅμα ἡ γνώμη αὐτὴ δὲν ἀρέσει στὸν κύριο τῆς κοιλιᾶς, ἂν εἶναι ἀντίθετη στὶς δικές του γνώμες ἢ ἂν βλάπτει τὰ συμφέροντά του μπορεῖ σὲ μιὰ στιγμὴ νὰ τὸνε ρίξει στὴ δυστυχία καὶ νὰ τοῦ κόψει τὸ ψωμί του : αὐτὴ εἶναι ἡ ἐλευτερία συνειδήσεως ποὺ μπορεῖ νάχει ὁ προλετάριος μέσα στὸ καθεστῶς τοῦ μεροκάματου.

Ἠθικὴ ὕψη.

Ἴσως νομίσει κανεὶς πῶς δὲν ὑπάρχει καμμιά σχέση

μεταξύ ἠθικῆς καὶ μεροκάματου. Ὡστόσο τὰ μεγαλύτερα κακά, οἱ μεγαλύτερες ἀνηθικότητες ποὺ δέρνουν τὸν εἰκοστὸν αἰῶνα, πέρνουν ἀρκετὴ ἐνίσχυση ἀπ' τὸ σύστημα τοῦ μεροκάματου.

Ἄς ἐξειάσουμε μερικὰ ἀπ' αὐτὰ τὰ κακά: τὸν ἀλκοολισμό, τὴν πορνεία καὶ οἰκογενειακὴ ἀναρχία.

Ὁ ἀλκοολισμός. Ἡ ἐργατικὴ τάξη δὲν ἀπολαδαίνει καμμιά χαρὰ γιατί καμμιά δὲν μπορεῖ νὰ πληρώσει. Μονάχα στὸ σπέρτο, στὸ ἀλκοόλ, βρίσκει τὴ σιχαμερὴ καὶ ἀνθυγιεινὴ εὐχαρίστησή της. Γιατὶ παραξανευόμαστε ἔταν οἱ δυστυχησμένοι ἐργάτες, παρασυρόμενοι ἀπ' τὸν κόπο τῆς δουλειᾶς, φαντάζονται ὅτι ἀληθινὰ τὸ σπέρτο αὐτὸ τοὺς δίνει τὴν «καμτσικιὰ» ποὺ τοὺς ξυπνάει καὶ τοὺς ξανασταίνει ὀρθίους; γιατί κητηγοράμε τὸν ἐργάτη κι' ὄχι τὴν αἰτία τῆς καταντιᾶς του, ἀφοῦ ξέρουμε πολὺ καλὰ πῶς ἂν ὁ ἐργάτης μπορούσε ν' ἔχει ὑγιεινότερες διασκεδάσεις, ὁ ἀλκοολισμὸς θὰ ἐλαττωνότανε κατὰ πολὺ;

Ἡ πορνεία. Στὸν ἀλκοολισμό πέφτουν προπαντὸς οἱ ἄντρες. Τώρα νὰ καὶ μιὰ γυναικεῖα πληγὴ. Ἡ πορνεία βρίσκει τὰ θύματά της μέσα στὴν ἐργατικὴ τάξη. Ποιὸς λοιπὸν διατηρεῖ τὴν πορνεία μέσα στῆς μεγάλες πόλεις; Ποιὸς παρὰ οἱ πειρασμοὶ ποῦ γεννάει ὁ πολὺς πλοῦτος, τὰ τιποτένια μεροκάματα ἢ τέλος οἱ παρακινήσεις τῶν διεφταρμένων γέρων καὶ τῶν κυνικῶν νέων τῆς ἀστικῆς τάξεως; Ὅπως ὅποτε τὸ ἴδιο συμπέρασμα μᾶς ἐπιβάλλεται καὶ τώρα: ὅτι τὸ οἰκονομικὸ κακό, τὸ μεροκάματο εἶναι σφιχτὰ δεμένο μὲ τὸ ἠθικὸ κακό, τὴν πορνεία.

Ἡ οἰκογενειακὴ ἀναρχία. Οἱ ἀντίθετοί μας λένε πῶς ὁ σοσιαλισμὸς θέλει νὰ καταστρέψει τὴν οἰκογένεια. Ὡστόσο ἂν μὲ τὴ λέξη οἰκογένεια θέλουμε νὰ ποῦνε τὴ ζωὴ τοῦ σπιτιοῦ, πρέπει νὰ ὁμολογήσουν ὅτι ἴσα ἴσα αὐτοὶ οἱ ἴδιοι τὴν ἔχουν καταστρέψει. Γιατὶ τὸ κάτω-κάτω ποιὸς τράβηξε τὶς γυναῖκες στὴ δουλειὰ τῶν ἐργοστασίων, ποιὸς τὶς ἔρριξε μέσα στὴν οἰκονομικὴ ἀνακατωσοῦρα, ποιὸς κατέστρεψε τὴν ὑγεία καὶ τὴν ἀνατροφή τῶν παιδιῶν βάζοντάς τα νὰ δουλέψουν κι' αὐτὰ μὲς στὶς μηχανές; Ποιὸς ἄλλος ἀπὸ τοὺς κεφαλαιούχους, ποὺ ἔχοντας ἀνάγκη

κη νὰ πληρώνουν μικρότερα μεροκάματα, πήρανε τὴ γυναῖκα καὶ τὸ παιδί μέσα ἀπ' τὸ σπίτι γιὰ νὰ συναγωνιστεῖ τὸν ἄντρα. Τὸ ἀποτέλεσμα εἶτανε πὼς σὲ λίγο καιρὸ, τὰ μεροκάματα τῶν μελῶν μιᾶς οἰκογένειας ἄλλα μαζί, μόλις φτάνανε τὸ μεροκάματο ποὺ ἄλλοτε ὁ ἄντρας ἔπερνε μόνος του. Οἱ κεφαλαιοῦχοι λοιπὸν εἶναι οἱ μόνοι καὶ πραγματικοὶ ὑπεύθυνοι.

Ὡστε βλέπουμε ὅτι τὸ σύστημα τοῦ μεροκάματος εἶναι ἡ μόνη αἰτία τῆς οἰκονομικῆς, τῆς πολιτικῆς καὶ τῆς ἠθικῆς ἀθλιότητος καὶ ἐκμεταλλεύσεως τῆς ἀνθρωπότητος.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΥΤΕΡΟ

Ο ΕΛΕΥΤΕΡΟΣ ΣΥΝΑΓΩΝΙΣΜΟΣ

Οἱ κύριοι οἰκονομολόγοι μᾶς λένε ὅτι ὁ ἐλεύτερος συναγωνισμὸς εἶναι ἡ ἀρχὴ ποὺ καλλήτερα ἀπὸ κάθε ἄλλη ἐξασφαλίζει τὴ δικαιοσύνη μέσα στὸν ἀγῶνα γιὰ τὴ ζωὴ. Ἐπιτρέπει, λένε, στοὺς πειρὸ ἐξυπνοὺς, στοὺς πειρὸ καλὰ ἐφωδιασμένους, στοὺς πειρὸ ἱκανοὺς νὰ θριαμβέψουν ἐναντίον τῶν ὁμοίων του, ποὺ εἶναι κατώτεροι σὲ ἱκανότητα καὶ ἐξυπνάδα.

Νᾶναι ὁμοῦς τάχα ἔτσι; Ἐμεῖς δὲν τὸ πιστεύουμε, ἀλλὰ ἔχουμε τὴν ἰδέα ὅτι στὴ σημερινὴ κεφαλαιοκρατικὴ κοινωνία μας ὁ ἐλεύτερος αὐτὸς συναγωνισμὸς ἔχει ὡς μοιραῖο ἀποτέλεσμα τὸ ὅτι οἱ μεγάλοι τρῶνε πάντα τοὺς μικροὺς. Γι' αὐτὸ δὲν χρειάζονται παρὰ μονάχα κεφάλαια ὅσο τὸ δυνατὸ πειρὸ μεγάλα.

Αὐτὸ ἀποδείχνεται εὐκόλα, ἅμα ἰδοῦμε ὅτι :

- 1) ὁ μεροκοματιάρης ἐργάτης εἶναι ἀλυσοδεμένος ἀπ' τὸ μεροκάματο.
- 2) Ὁ μικροτεχνίτης δλοένα ρίχνεται στοὺς δρόμους ἀπ' τὴν καπιταλιστικὴ μηχανή.
- 3) Ὁ μικροβιομήχανος καὶ ὁ μικρέμπορος χάνονται μπροστὰ στὴ μηχανοπαραγωγὴ καὶ στὴ μεγάλη ἀγορά.

4) ὁ χωριάτης ἐξαντλεῖται καὶ καταπιέζεται ἀπὸ τοὺς μεσίτες. Κι' ὅλα αὐτὰ ἐν ὀνόματι τοῦ ἐλεύτερου συναγωνισμοῦ.

Οἱ ἀλυσσίδες τοῦ μεροκάματου

Συνήθως γιὰ νὰ κάμουν τὰ μωρὰ παιδιὰ νὰ ἡσυχάσουν, τοὺς μιλάνε γιὰ ἓνα γαλάζιο πουλί, ποὺ ποτὲ ὅμως δὲν βλέπουνε. Τὸ ἴδιο ἀκριβῶς γίνεται καὶ γιὰ τοὺς ἐργάτες. Ἀναγνωρίζουν ὅτι ἡ κατάσταση εἶνε σὲ πολλὰ σημεῖα ἀκριβῶς ὅπως τὴν ἐξωγραφίσαμε παραπάνω. Ἀλλὰ προσθέτουν ἀμέσως: ποῖος ἐργάτης δὲν μπορεῖ νὰ γίνεῖ ἀφέντης, μὲ τίς οἰκονομίες του καὶ μὲ τὴ δουλειά του, ἀφοῦ σήμερα ἔλοι οἱ ἄνθρωποι εἶναι ἐλεύτεροι καὶ ἴσοι; Καὶ φέρνουν μερικὰ παραδείγματα γι' αὐτό. Δυστυχῶς, τῶρα μποροῦμε νὰ ποῦμε ὅτι ἡ ἐξαίρεση βεβαιώνει τὸν κανόνα. Πόσοι ἀπὸ τίς ἄπειρες χιλιάδες τῶν προλεταρίων θὰ μπορέσουν νὰ ἰδοῦνε τὸ γαλάζιο πουλί; Κι' ὅμως πόσοι ἀπ' αὐτοὺς εἶναι πειὸ ἐξυπνοί, πειὸ οἰκονόμοι, καὶ πειὸ τίμιοι ἀπὸ τὴ συμμορία τῶν κατεργαρέων, τῶν νεόπλουτων, τῶν φιλοδόξων καὶ τῶν γλεντζέδων ποὺς τοὺς ἐκμεταλλεύονται! Ἡ φλιδερὴ ἀλήθεια εἶναι πὼς ἡ περιφημὴ οἰκονομία δὲν μπορεῖ νὰναι παρὰ ἐλάχιστη, καὶ ἂν δὲν φαγωθεῖ ἀπ' τὰ χίλια περιστατικὰ τῆς ζωῆς, ποτὲ δὲν γίνεται τόσο μεγάλη ὥστε νὰ ἐπιτρέψει μίαν ἐπιχείρηση ποὺ νάχει ἐλπίδες ἐπιτυχίας μέσα στὴν τόση σύγχυση καὶ τὸν ἐλεύτερο συναγωνισμό. Ἀμα κανένας γεννηθεῖ μεροκαματιάρης εἶναι σχεδὸν βέβαιο ὅτι μεροκαματιάρης καὶ θὰ πεθάνει. Ὁ ἐλεύτερος συναγωνισμὸς ὄχι μόνον δὲ μπορεῖ νὰ βγάλει τοὺς ἀνθρώπους ἀπ' αὐτὴ τὴν κατάσταση ἀλλὰ καὶ θὰ τοὺς κρατήσῃ σ' αὐτή.

Ὁ μικροτεχνίτης διώχνεται ἀπ' τὴν καπιταλιστικὴ μηχανή. Στὴν ἀρχὴ τοῦ μικροῦ αὐτοῦ βιβλίου, εἶπαμε ὅτι τὸ σύστημα τῆς ἐργασίας, πρὸ ἑκατὸ μόλις χρονῶν, εἶχε ὡς βάση τὸν τεχνίτη ποὺ ἐργαζότανε σπίτι του καὶ εἶτανε ἰδιοχτήτης τῶν ἐργαλείων του καὶ φρόντιζε γιὰ τὴν πελατεία του. Σιγὰ-σιγὰ ὁ τεχνίτης ἐχάθηκε καὶ ἐξακολουθεῖ ἀκόμη νὰ χάνεται στὰ ἐπαγγέλματα ὅπου ὑπῆρχε ἴσα μὲ τώρα.

Γιατί; Θὰ τὸ ἰδοῦμε μ' ἓνα παράδειγμα ποὺ θὰ μάς

δείξει τὸ κακοποιὸ στοιχείο : τὸν ἐλεύτερο συναγωνισμό. Στὴ Γαλλία, ἐδῶ καὶ λίγον καιρὸ, ὅλα τὰ ὑφάσματα τὰ ὑφαίνανε τεχνίτες, ποῦ εἶχαν τὸν ἀργαλειό τους καὶ δουλεύανε γιὰ λογαριασμό τους. Ἄξαφνα ὁμοῦ παρουσιάζεται ἓνας ἐλεύθερος συναγωνιστής, μὲ μεγάλα κεφάλαια καὶ βάζει σ' ἐνέργεια μίαν ὑφαντικὴ μηχανή, ποῦ ὑφαίνει καλλήτερα καὶ μὲ λιγώτερα ἐξοδα ἀπὸ τὸν ἀργαλειὸ τοῦ τεχνίτη. Τὸ ἀποτέλεσμα εἶναι ὅτι ἡ πελατεία θὰ πάει στὸ πειὸ φτηνότερο, κι' ἔτσι, χάρη στὸν ἐλεύτερο συναγωνισμό, ὁ γέρο-τεχνίτης μας ἢ θὰ βουτηχτεῖ στὴ δυστυχία, ἢ θ' ἀναγκαστεῖ ν' ἀφήσει τὴν καλύβα του καὶ τὸ ἐπάγγελμά του γιὰ νὰ πάει νὰ πουλήσει τὰ χέρια του, νὰ γίνεῖ μεροκαματιάρης. Ἔτσι μίαν δλόκληρη τάξην μικροτεχνιτῶν κατεστράφηκε ἐξαιτίας τοῦ ἐλεύτερου συναγωνισμοῦ. Τὸ ἴδιο γίνεται καὶ σ' ἄλλους τοὺς ἄλλους κλάδους τῆς βιομηχανίας. Φτάνει νὰ σκεφτεῖ κανεὶς καὶ νὰ κοιτάξει γύρω του κι' ἀμέσως θὰ τὸ καταλάβει.

Ὁ μικροβιομήχανος κι' ὁ μικρέμπορος
μπροστὰ στὴ μηχανοπαραγωγὴ καὶ τὴ μεγάλη ἀγορὰ.

Ἀκόμα δὲν ἐτελειώσαμε τὸ δρόμο μας. Στὸ μέρος αὐτὸ θὰ ἴδοῦμε πειὸ καθαρὰ τίς συνέπειες τῆς περίφημης ἱερῆς καὶ σωτήριας ἀρχῆς τοῦ ἐλεύτερου συναγωνισμοῦ. Γιατί, ἂν ἡ καπιταλιστικὴ κοινωνία προκαλεῖ τὴν ἐκμετάλλεψιν τῶν μεροκαματιάρηδων, δὲν εἶναι τρυφερώτερη καὶ γιὰ ἄλλους τοὺς ἄλλους ποῦ ζοῦνε ἀπὸ τὴ δουλειά τους. Ὅσο περισσότερο ἀναπτύσσεται ἡ κοινωνία αὐτή, τόσο περισσότερα κεφάλαια πρέπει νὰ μαζέψει κανεὶς γιὰ νὰ κάμει μιὰ ἐπιχείρηση. Σὲ τί κατάστασιν λοιπὸν βρίσκονται σήμερον οἱ μικροβιομήχανοι κι' οἱ μικρέμποροι; Γιὰ ν' ἀγωνιστοῦν ἀποτελεσματικὰ μὲ τεχνικὰ μέσα ἀτελεῖ, μὲ προκαταβολὰς ἐλάχιστες, μὲ ζημίαι συχνές, μὲ πελατεία ὄχι ἐξασφαλισμένη, πρέπει νὰ ἐλαττώσουν ὡς στὸ μηδὲν τὰ κέρδη τους, νὰ ἐκμεταλλεῦτοῦν πειὸ πολὺ τοὺς ὑπαλλήλους τους, νὰ στρωθοῦν οἱ ἴδιοι στὴ δουλειά, γιατί ἀπ' τὸ πρωὶ ὡς τὸ βράδυ τοὺς τρώει ἡ ἔννοια πῶς θὰ πληρώσουν αὔριο τὰ γραμμάτια. Ἡ θέσις τους δὲν εἶναι καθόλου ἀξιοζήλευτη,

γιατι βρίσκονται μεταξύ δύο πυρών : απ' τ'όνα μέρος τών προμηθευτών τής πρώτης ύλης που προαγοράζουν τήν παραγωγή και έχουν τ'ο μονοπώλιο σ'ε μι'ά πόλη, που ερίζουν τίς τιμές και τούς όρους που τούς άρέσει, κι' απ' τ'άλλο μέρος τών εργατών που πάντα θεωρούνε πολύ μεγάλες τίς τιμές τών εμπορευμάτων σχετικά με τ'α μεροκάματά τους. Κι' επειδή ή έλλειψη χρημάτων δέν τούς επιτρέπει ούτε να εφαρμόζουν τίς τελευταίες τεχνικές τελειοποιήσεις, ούτε να εξασφαλίσουν πελατεία με τίς νεώτερες μεθόδους (ρεκλάμες κλπ.), αναγκάζονται πολλές φορές ν' αφήσουν τήν τάξη τους και να ρθουν να πιάσουν θέση μέσα στο στρατό του πολεταριάου.

Μ'α γιατι τάχα οί δυστυχισμένοι αύτοι να παραγονεθούνε ; Μήπως δέν είναι ελεύτεροι και ίσοι με κείνους που τούς ξετοπίζουν ; 'Ο ελεύτερος συναγωνισμός δέν είναι άρχή δικαιοσύνης.

'Ο χωριάτης εξαντλείται και καταπιέζεται απ' τούς μεσ'ιτες. Και τώρα ας έρθουμε σ'ε μι'ά άλλη τάξη εργατών, στους εργατες τών χωραφιών και τούς κολλήγους. Γιατι αληθινά, όχι μόνον ο μεροκαματιάρης του χωραφιο'υ, ο αγρότης ή οί υπηρέτες του υποστατικού ανήκουν στή φτωχότερη και άθλιώτερη τάξη τών μεροκαματιάρηδων, αλλά και πολλοί ένοικιαστες χτημάτων, πολλοί κολλήγοι ή μικροϊδιοχτητες που καλλιεργο'υνε μόνοι τ'α χωράφια τους, δέν είναι παρά προλετάριοι που μονάχα τ'ο όνομα τών μεροκαματιάρηδων τούς λείπει.

Αύτοι όχι μονάχα είναι αναγκασμένοι να πληρώνουν ολοένα μεγαλύτερους φόρους, που χρησιμε'ουν για τήν συντήρηση τών στρατών, αλλά εκτός απ' αύτ'ο οί ένοικιαστες κι' οί κολλήγοι έχουν στή ράχη τους τ'ο βαρ'υ φορτίο τών ποσοστ'ων και τών νοικι'ων που πληρώνουν στους ιδιοχτητες, σ' αύτους που δέν ξέρουν και δέν αγαπ'ανε τή γη, παρά για να πέρνουν τ'α λεφτά άμα έρθει ή προθεσμία. Οί μικροϊδιοχτητες έχουνε πάντα τ'ο φόβο τής υποθήκης, που πολλές φορές κάνει τήν ιδιοκτησία τους, ιδιοκτησία γραμμένη μονάχα στο χαρτί. 'Αλλά δέν φτάνει άφτ'ο. 'Εν όνόματι τής άρχής του ελεύτερου συναγωνισμο'υ ο προξενητής, ο έμπορος τών κρασι'ων, ο έμπορος τών βωδι'ων, ή

ὁ ἀντιπρόσωπος τῶν μεγάλων βουτυροκομείων, αὐτοὶ ἢ οἱ ἑμφοροὶ τους, ἢ οἱ ὑπάλληλοι τους εἶναι οἱ λήσταρχοι τῶν χωραφῶν μας. Ὁ ἔμπορος τῆς σταφίδας, ὁ ἔμπορος τῶν μήλων ἢ ὁ ἀγοραστὴς τοῦ σιταριοῦ, αὐτοί, εἶναι, οἱ μεγάλοι κυρίαρχοι τῶν χωριῶν. Ἔχουν τὸ μονοπώλιο στὶς ἀγορὰς καὶ στὰ πανηγύρια· κανονίζουν ὅπως θέλουν τὶς τιμές, ἀγοράζουν ὅπως θέλουν, ἔταν θέλουν, σύμφωνα μὲ τὴν καλὴ τους διάθεση, μὲ τὴν ἀσχροκέρδειά τους ἢ μὲ τὴν κατεργαριά τους. Καὶ τὸ αἰώνιο κορόϊδο, ὁ αἰώνιος βλάκας, ποὺ τότε στραγγίζου ἴσα μὲ τὴν τελευταία του σταλαματιά, εἶναι αὐτὸς ποὺ εἶναι «ἐλεύτερος καὶ ἴσος», ὁ ἀγαθὸς χωριάτης ποὺ ἐξαντλεῖται καὶ καταπιέζεται ἀπὸ τοὺς παράσιτους τῆς καπιταλιστικῆς κοινωνίας, οἱ ὅποιοι ἐνεργοῦνε ἐν ὀνόματι τοῦ ἐλεύτερου συναγωνισμοῦ.

Καὶ γι' αὐτὸ οἱ χωριάτες, ὅπως οἱ μικρέμποροι καὶ οἱ μικροβιομήχανοι, ἄρχισαν νὰ καταλαβαίνουν, καὶ θὰ καταλάβουν αὔριο πειδὸ καλὰ, ὅτι ἡ κεφαλαιοκρατικὴ κοινωνία ἐξελίσσεται μὲ βάση τὸν ἐλεύτερο συναγωνισμό, ποὺ εἶναι ἓνα ὄπλο τῶν μεγάλων ἐναντῖον τῶν μικρῶν, ἓνα προνόμιο τῶν πλουσίων ἐναντῖο τῶν φτωχῶν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΡΙΤΟ

Ἡ Ἀταξία τῆς Προόδου

Ἴσως φανεῖ παράξενο τὸ ὅτι μιλάμε γιὰ τὴν ἀταξία τῆς προόδου καὶ θεωροῦμε τὸ γεγονός αὐτὸ ὡς ἓνα ἀπὸ τὰ χαρακτηριστικώτερα τῆς κοινωνίας μας, μέσα στὸν εἰκοστόν μας αἰῶνα ποὺ εἶδε νὰ πραγματοποιοῦνται τόσες γιγάντιες πρόοδες ὅσον ἀφορᾷ τὴν ἀνάπτυξη τοῦ πλούτου. Τόσα ἑκατομμύρια σὲ χρῆμα καὶ τόσα ἑκατομμύρια μηχανές τόσο τέλειες, δὲν μᾶς δείχνουν τί δυνατὴ ἐργασία, τί πλατεῖα μεταρρύθμιση ἔχει κατορθωθεῖ στὸ οικονομικὸ ἐπίπεδο;

Μᾶς ἀρκεῖ μονάχα νὰ ποῦμε ὅτι ἔλα τὰ τεράστια

πλούτη που σωρεύτηκαν, όλες οι πρόοδες που κατορθώθηκαν δεν ωφέλησαν παρά την τάξη των κεφαλαιούχων και πολλές φορές μάλιστα έγιναν με ζημία της εργατιάς. Έχουμε τέλος την ιδέα ότι τα πλούτη κι' οι πρόοδες θ' αυξήσουν ακόμα, αλλά αφού αλλάξουν οι βάσεις της κοινωνίας, γιατί η καπιταλιστική κοινωνία μας έδωσε ως τώρα, τι μπορούσε να δώσει· παραπάνω δεν μπορεί.

Μηχανές.

Είναι φανερό αλήθεια ότι θάπρεπε κάθε καινούργια μηχανή που βρίσκεται και εφαρμόζεται να ελαττώνει τη δουλειά του ανθρώπου και επομένως να ξαλαφρώνει τους εργάτες. Γίνεται όμως πραγματικά έτσι; Καθόλου· η μηχανή, συνολικό αποτέλεσμα των εξακολουθητικών εφευρέσεων των μηχανικών και των επιστημόνων, μέσα στην καπιταλιστική κοινωνία είναι ένα εμπόρευμα όπως όλα τα άλλα· γίνεται λοιπόν ιδιοκτησία εκείνων που έχουν χρήματα κι' έτσι εξηγείται γιατί, κάθε φορά που βρίσκεται μια μηχανή ή γίνεται κάποια τεχνική τελειοποίηση, αντί να ωφεληθεί η εργατιά, απεργαντίας «κόβουνται τα χέρια», όπως λέει ο λαός, κι' οι άεργοι εργάτες ολοένα πληθαίνουν. Σήμερα, η πρόοδος γίνεται προς όφελος μόνο των πλουσίων και επομένως βρισκόμαστε μπροστά στη μεγαλύτερη άταξία. Αυτό θα το ιδούμε καλύτερα εξετάζοντας τις οικονομικές κρίσεις.

Οικονομικές κρίσεις.

Οι δουλειές δεν πάνε καλά, λένε οι άγαθοί μας συμπολίτες. Πολλοί ξέρουν το γεγονός, λίγοι όμως ζητούν να βρουν τα αίτια. Δεν βλέπουν ότι προέρχεται από την άταξία της προόδου, την όποιαν προκαλεί η καπιταλιστική κοινωνία. Το πρόγραμμα της κοινωνίας αυτής είναι: να παράγει για να παράγει χωρίς να κυττάζει τί θα ξοδευτεί. Μοιραίως, οι βιομήχανοι και οι έμποροι αγωνίζονται για να παράγουν όσο το δυνατόν φτηνότερα και για να διατηρήσουν το κέρδος τους, φτιάχνουν έμπορεύ-

ματα σὲ ποσότητες πολὺ μεγαλύτερες ἀπ' ὅ,τι ἔχουν ἀνάγκη. Οἱ προμήθειες μαζεύονται στὰ μαγαζιά τους, μὰ οἱ ἀγορῆς λείπουν. Τότε παρὰ νὰ πουλήσουν μὲ ζημία, παρὰ νὰ κατεβάσουν τοῦλάχιστο τὴν τιμὴ τῶν ἐμπορευμάτων, καὶ δὲν θὰ μπορούσαν ὕστερα νὰ τὴν ξαναεβάσουν, ἀναγκάζονται νὰ σταματήσουν τὴν παραγωγή τους. Ὅλος ὁ κόσμος ὑποφέρει ἀπ' αὐτό. Οἱ μικροὶ ποὺ δὲν ἔχουν κεφάλαια γιὰ νὰ περιμένουν ν' ἀμυνθοῦν, γονατίζουν· οἱ μεγάλοι μπορούνε καὶ διευτύνουν ἀρκετὰ τὶς Κυβερνήσεις γιὰ νὰ ρίξουν τὴ χώρα σὲ ἀποικιακὲς τρέλλες ἢ πολέμους, γιὰτὶ μόνον ἔτσι ἀνοίγουν ἀγορῆς κι' ἀδειάζουν οἱ ἀποθηκῆς. Ταυτοχρόνως ὁμῶς ρίχνουν τοὺς λαοὺς τὸν ἓνα ἐναντὶ τοῦ ἄλλου.

Ὅσο γιὰ τοὺς ἐργάτες, τοὺς ρίχνουν στὸ δρόμο χωρὶς δουλειά, περιμένοντας νὰ σιάξουν τὰ πράγματα. Προκαλοῦνε μεταξὺ τους συναγωνισμὸ στὰ μισθοκάρματα καὶ τοὺς κατανατᾶνε νὰ δουλεύουν γιὰ μιὰ μπουκιά ψωμί.

Τὸ τρομερώτερο εἶναι ὅτι τὰ φαινόμενα αὐτά, ποὺ λέγονται ὑπερπαραγωγή καὶ ἀναδουλειά, δὲν εἶναι ἔκτατα φαινόμενα, μετέωρα τοῦ οἰκονομικοῦ οὐρανοῦ, ἀλλὰ κανονικὰ ἀποτελέσματα. Εἶναι καντοτινὰ κακά, ποὺ προέρχονται ἀπὸ τὸ καθεστῶς στὸ ὁποῖο ζοῦμε. Ὅσο προοδεύει ἡ καπιταλιστικὴ κοινωνία, γίνονται συχνότερα, σπινδαλιότερα, πειὸ ἐπικίνδυνα. Οἱ ἀγαθοὶ ἀπόστολοι τῆς ἀστικῆς τάξης μπορούν νὰ ἐπαναλαμβάνουν μέχρι ἀηδίας καὶ νὰ γράφουν σὲ φυλλάδες ἀπὸ 1,000 σελίδες: «Ἀφήστε τὰ πράγματα νὰ πάρουν τὸ δρόμο τους»· Μ' αὐτὸ δὲν παύουν νὰ ὑπάρχουν γεγονότα ποὺ κάνουν τὴ ζωὴ τῶν ἐργατῶν ὀλοένα πειὸ πρόσκαιρη, ὀλοένα λιγώτερο σταθερὴ. Ἡ πρόοδος λοιπὸν βρίσκεται σὲ ἀντίφαση μὲ τὸν ἴδιο τὸν ἑαυτὸ τῆς, ἀφοῦ, ἐφόσον ἀναπτύσσεται, σκορπάει μὲ τὰ δύο χέρια γύρω τῆς συμφορῆς καὶ πόνους.

Οἱ συνασπισμοὶ τῶν κεφαλαιούχων.

Γιὰ νὰ ἐξακολουθήσει σήμερα ἡ πρόοδος, θὰ εἶχε ἀνάγκη ἀπὸ μιὰ καινούργια ὁργάνωση τῆς κοινωνίας. Ἡ ἀριστοκρατία εἶχε τὸν καιρὸ τῆς, ἐχρησίμεψε γιὰ τὴν

τεράστια ανάπτυξη του πλούτου, αλλά σήμερα ο ρόλος της τελείωσε. Δεν κατορθώνει να συγκρατιέται στις βάσεις της, παρά μόνο αλλάζοντας αυτή ή ίδια τις αρχές απάνω στις οποίες στηρίζεται. Έτσι η πειο ανεπτυγμένη κεφαλαιοκρατία σχηματίζει τα τράστ, τα κάρτελ, κ.τ.λ. που είναι απλώς συνασπισμοί μεταξύ κεφαλαιούχων για να μη συναγωνίζεται ο ένας τον άλλον ή για να καταστρέψουν τους συναγωνιστές που θα τους έδλαφταν. Κι' αφού έτσι αποκτήσουν το μονοπώλιο σ' ένα κλάδο παραγωγής, είναι κύριοι να επιβάλλουν στους εργάτες τους τις τιμές που θέλουν. Αλλά δεν φτάνουν σ' αυτά τα αποτελέσματα παρά καταργώντας αυτοί οι ίδιοι τον ελεύτερο συναγωνισμό, που, λίγο πρωτήτερα, υπερασπίζανε φανατικά. Αυτό δείχνει απλώς την ολική άταξία της κοινωνίας τους, που δεν θα μπορέσει να διορθωθεί εφόσο θα υπάρχουν οι βάσεις της.

ΜΕΡΟΣ ΤΡΙΤΟ

Ο ΚΟΛΛΕΚΤΙΒΙΣΜΟΣ

ΤΙ ΘΕΛΟΥΜΕ

Από την πρόχειρη εξέταση της σημερινής κοινωνίας, που κάμαμε στα προηγούμενα κεφάλαια, βγαίνει καθαρά ότι πρέπει ν' αλλάξουμε τις βάσεις της καπιταλιστικής κοινωνίας, δηλαδή το σύστημα του μεροκάματου και τον ελεύτερο συναγωνισμό και να πάψουμε την άταξία της προόδου. Για την εκπλήρωση του σκοπού αυτού ο σοσιαλισμός δεν βλέπει παρά ένα γιατρικό, γιατρικό που μās δίνεται από τα ίδια τα γεγονότα, δηλαδή:

Τή μεταβολή της καπιταλιστικής κοινωνίας σε κοινωνία κολλεκτιβιστική ή κομμουνιστική.

Τί είναι λοιπόν ο κολλεκτιβισμός;

Δε φτάνει μονάχα να λέμε τή λέξη, αυτή για να φέρει

μαγικά αποτελέσματα. Οί σοσιαλιστές έχουν καθήκον πρὸς τὸν ἑαυτὸ τους νὰ μὴ μένουν μέσα στὴν ἀοριστία. Γι' αὐτὸ ἀναγκάζονται νὰ προσδιορίσουν σαφέστερα τὸν κολλεκτιβισμό. Δυστυχῶς εἶναι ἀναγκασμένοι νὰ μεταχειριστοῦν ἐκφράσεις ποὺ στὴν ἀρχὴ φαίνονται πολὺ δύσκολες, γιατί εἶναι ἀφηρημένες.

Λένε λοιπὸν : Κολλεκτιβισμὸς εἶναι ἡ δημοκρατικὴ δημοσιοποίηση τῶν μέσων τῆς παραγωγῆς καὶ τῆς ἀνταλλαγῆς.

Θὰ προσπαθήσουμε πρῶτα νὰ ἐξηγήσουμε τὴν ἀρχὴ αὐτή, γιὰ νὰ δείξουμε ὕστερα τὴ σημασίαν της.

Ὁ σκοπὸς μας

Τὰ μέσα τῆς παραγωγῆς ἀποτελοῦνται ἀπὸ ὄλα κείνα ποὺ μποροῦν νὰ χρησιμεύουν στὴν ἐργασίαν τῶν ἀνθρώπων. Ἀποτελοῦνται λοιπὸν ἀπὸ τὰ μηχανοστάσια, τὰ ἐργαστήρια, τὰ ἀργαστήρια, τὰ ναυπηγεῖα, τὰ μεταλλεῖα, τὰ σπίτια, τὰ γραφεῖα, τὰ μαγαζιά, τὴ γῆ κ.τ.λ., κ.τ.λ., καὶ ἀπὸ ὅ,τι βρίσκεται μέσα σ' αὐτά, μηχανές, ἐργαλεῖα, ὕλικό. Μὲ μιὰ λέξη εἶναι : τὰ ὄργανα τῆς ἐργασίας. Δὲν ὑπάρχει κανένας ἐργάτης, κανένας μεροκαματιάρης, κανένας προλετάριος, κανένας δουλευτῆς ποὺ νὰ μὴν ἔχει ἀνάγκη ἀπὸ κάτι τι γιὰ νὰ παράγει καὶ νὰ κάνει τὴ δουλειά του. Ἀκόμα κι' ὁ διανοούμενος δὲν εἶναι τίποτα χωρὶς τὰ βιβλία του, πού, γι' αὐτόν, εἶναι τὰ μέσα τῆς παραγωγῆς. Ἀλλὰ στὴ σημερινὴ κοινωνία σὲ ποιοῦ χέρια, τίνων ἀτόμων ἢ ποιῆς τάξεως ἰδιοχτησίαν εἶναι τὰ ἐλατήρια αὐτὰ τῆς κοινωνικῆς ζωῆς, ποὺ ἅμα λείψουν δὲ μπορεῖ νὰ ὑπάρξει ἐργασία καὶ ἐμπορεύματα ; Κατὰ τὸ μεγαλύτερο μέρος τὰ μέσα τῆς παραγωγῆς σήμερον εἶναι, ἢ γίνονται μέρη μὲ τὴν ἡμέραν, ἰδιοχτησίαν ἐκείνων ποὺ λέγονται ἀστοί, κεφαλαιοῦχοι, εἰσοδηματίες, γαιοκτήμονες.

Αὐτοί, λοιπὸν, οἱ ἀτομικοὶ ἰδιοχτητῆτες τῶν μέσων τῆς παραγωγῆς εἶναι οἱ ὑπεύθυνοι γιὰ τὰ κοινωνικὰ κακὰ μέσα στὰ ὁποῖα συνταράζονται ὅλοι οἱ προλετάριοι : ἐπειδὴ αὐτοί εἶναι ἀτομικοὶ ἰδιοχτητῆτες τῶν μέσων τῆς παραγωγῆς, γι' αὐτὸ ὑπάρχει τὸ σύστημα τοῦ μεροκάματου, γι'

αὐτὸ πουλιοῦνται οἱ ἄνθρωποι γιὰ νὰ βροῦνε τὰ ἐργαλεῖα καὶ τὰ μέσα τῆς ἐργασίας τους, ποὺ δὲν τᾶχουν στὴν κατοχή τους· γι' αὐτὸ ὑπάρχει ὁ ἐλεύτερος συναγωνισμός, ἕνας ἀγώνας μεταξὺ τῶν ἰδιοκτητῶν ποὺ, ἄφησε μιὰ ὁλοένα καὶ δυνατώτερη μειοψηφία ποὺ ξαπλώνει τὴν ἰδιοκτησίαν της προαγοράζοντας καὶ μονοπωλῶντας τὰ πάντα, γιὰ νὰ φτειάξει τὴν τάξην τῶν πλούσιων καὶ δυνατῶν. Γι' αὐτὸ τέλος, γιατί κυττάζουν μονάχα τὸ συμφέρον τῆς ἀτομικῆς ἰδιοκτησίας τους καὶ ὄχι τὸ συνολικὸ κοινωνικὸ συμφέρον ὑπάρχει μιὰ φοβερὴ καὶ τρομερὴ ἀταξία σὲ κείνο ποὺ πρεπε νᾶναι πρόοδος τοῦ πλούτου.

Ἔτσι λοιπὸν γιὰ νὰ καταργήσουμε τὸ μεροκάματο καὶ τὰ κακά του, τὸν ἐλεύτερο συναγωνισμὸν μὲ τ' ἀποτελέσματά του, τὴν ἀταξία τῆς προόδου μὲ τίς συνέπειές της, μονάχα ἕνα μέσον ὑπάρχει : ν' ἀφαιρέσουμε τὸ ἀτομικὸ προνόμιον καὶ μονοπώλιον, ἀπὸ κείνους ποὺ τόχουν σήμερον, δηλαδή νὰ καταργήσουμε τὴν ἀτομικὴ ἰδιοκτησίαν, ὄχι ὅμως ὅλων τῶν πραγμάτων, ἀλλὰ ἐκείνων μοναχὰ ποὺ λέγονται μέσα παραγωγῆς καὶ ἀνταλλαγῆς. Αὐτὸς εἶναι ὁ κολλεκτιβισμός.

Ἄλλὰ τί θὰ τὰ κάμουμε αὐτὰ τὰ μέσα τῆς παραγωγῆς ; Θὰ τὰ ξαναδώσουμε σ' ἐκείνους γιὰ τοὺς ὁποίους εἶχαν προοριστεῖ κ' ἀπ' τοὺς ὁποίους ὠημιουργήθησαν, στὴν κοινότητα, στὸ κοινωνικὸ σύνολον. Πραγματικῶς, τὰ ὄργανα τῆς ἐργασίας εἶναι προϊόντα ἀπὸ εἴκοσι αἰῶνες μαζεμένους ἀνθρώπινους ἐφευρέσεις. Ἡ μιὰ ἔφερε τὴν ἄλλη, χωρὶς κανέναν νὰ μπορεῖ νὰ πεῖ πὼς ἡ τάδε μηχανὴ ἢ ἡ τάδε βιομηχανία εἶναι δική του ἀνακάλυψη καὶ ἐπομένως προϊόν τῆς προσωπικῆς του ἐργασίας. Ἀπεναντίας ἡ ἰδιοχτήτρια ἀστική τάξην κατώρθωσε νὰ σχηματίσει τὴν ἰδιοκτησίαν της μὲ ὁλόκληρον σειράν περιστατικῶν : οἱ ἀληθινοὶ παράγοντες τοῦ πλουτισμοῦ εἶναι ἡ ληστεία, ἡ κληρονομία, ἡ αἰσχροκέρδεια, ἡ τύχη. Ἡ προσωπικὴ ἐργασία σχεδὸν ποτὲ δὲν λαβαίνει σπουδαῖο μέρος. Ἐκτὸς τούτου, οἱ σημερινοὶ κάτοχοι τῶν μέσων τῆς παραγωγῆς δὲν μποροῦν νᾶχούν τὴν ἀξίωσιν νὰ τὰ κατέχουν γιὰ πάντα, γιατί ἔτσι ἐνῶ αὐτοὶ γιὰ πάντα θᾶχαν τὰγαθὰ τῆς ζωῆς,

στούς ἐργάτες θάμενε ἢ εὐχαρίστηση νὰ δουλεύουν γι' αὐτούς.

Τὸ πρόβλημα τῆς ἰδιοχτησίας.

Δὲν θὰ σταθοῦμε νὰ ἐξετάσουμε τὴν οὐτοπία ποὺ ὑποστηρίζουν ὅλα τὰ ἀστικά μεταρρυθμιστικὰ κόμματα (μαζί κι' οἱ ριζοσπάστες σοσιαλιστές), νὰ ξασφαλιστεῖ δηλαδή σὲ κάθε πολίτη, ἡ ἀτομικὴ ἰδιοχτησία τῆς προσωπικῆς του ἐργασίας. Στὴν πράξη, ἡ κοινωνικὴ αὐτὴ θεραπεία θάκρυβε τὴ διατήρηση τῆς καπιταλιστικῆς ἰδιοχτησίας καὶ θάταν γιὰ τοὺς ἐργάτες ἀληθινὴ οὐτοπία. Ὅπως ξέρετε, ἡ δουλειὰ ποὺ κάνει ἓνας ἐργάτης ὅσο πάει γίνεται ἓνα ἐλάχιστο μέρος ὁλόκληρου τοῦ ἐμπορεύματος ποὺ βγαίνει ἀπὸ ἓνα ἐργοστάσιο. Δὲν βλέπουμε λοιπὸν πῶς μπορεῖ νὰ ἐξασφαλιστεῖ σέναν λόγου χάρη τὸ δικαίωμα τῆς ἰδιοχτησίας (καὶ ἐπομένως καὶ τῆς χρήσεως καὶ καταχρήσεως) ἐνὸς μικροῦ κομματιοῦ σιδηροδρομικῆς γραμμῆς, ἢ πῶς ἓνας ἄλλος θάχει ἀπόλυτη ἰδιοχτησία ἀπάνω στὶς βίδες μονάχα μιᾶς μηχανῆς. Καταλαβαίνουμε πολὺ καλὰ πῶς θὰ μπορούσε καθένας νὰναὶ συνιδιοχτήτης τοῦ μεγάλου ὄλου, ἀλλὰ αὐτὸ εἶναι κολλητικισμὸς, κ' ἴσα ἴσα αὐτὸ θέλουμε καὶ μεῖς.

Θὰ ἐπιμείνουμε πολὺ σ' αὐτὸ τὸ ζήτημα τῆς ἰδιοχτησίας, γιατί πολὺ συχνὰ φαντάζονται ὅτι οἱ σοσιαλιστές εἶναι ἐναντίοι κάθε ἰδιοχτησίας. Μᾶς ἀναφέρουν πῶς ὁ Προυντόν εἶπε : «Ἡ ἰδιοχτησία εἶναι κλεψιά». Λησμονᾶτε ὅμως ὅτι δὲν ὑπῆρξε ποτὲ μεγαλύτερος ὑπερασπιστῆς τῆς ἰδιοχτησίας ἀπὸ τὸν Προυντόν, κι' ὅτι λέγοντας τὰ παραπάνω ἤθελε ἀπλῶς νὰ κατακρίνει τὴ σημερινὴ καπιταλιστικὴ ἰδιοχτησία. Ὅπωςδὴποτε, ὁ σοσιαλισμὸς ἔχει σκοπὸ ὅπως διόλου ἀντίθετο ἀπὸ κείνον ποὺ φαντάζονται οἱ ἀντίθετοί μας : θέλει νὰ ἐξασφαλίσαι σ' ὅλους, δηλαδή στὸν καθένα, μιὰ ἀληθινὴ ἀτομικὴ ἰδιοχτησία. Τόσες χιλιάδες ἐργάτες τί ἰδιοχτησία ἔχουν σήμερα ὄλοι μαζί ; Γὰ μεροκάματά τους ; Μὰ μ' αὐτὰ μόλις μπορούνε καὶ ζοῦνε. Σκοπὸς τους λοιπὸν πρέπει νὰναὶ ἡ κατάργηση τῆς ἀτομικῆς ἰδιοχτησίας τῶν πλουσίων, γιατί ἔτσι θὰ

έξασφραλιστεῖ στὸν κάθε ἄνθρωπο ἢ ἀληθινὴ προσωπικὴ ἰδιοχτησία τῆς ζωῆς, ἀφοῦ θὰ ἱκανοποιοῦνται ὅσο τὸ δυνατόν περισσότερες ἀνάγκες του.

Ἴσως ρωτήσετε τώρα : καὶ τί θάνε αὐτὴ ἢ ἰδιοχτησία ; Ἴσα μὲ ποῦ θὰ φτάνει ; Σκοπὸς τοῦ κολλεκτιβισμοῦ εἶναι νὰ κάμει κοινὰ μόνο τὰ ὄργανα τῆς ἐργασίας. Ὅλα τὰ προϊόντα τῶν ἐργαλείων αὐτῶν, ὅλα τὰ ἐμπορεύματα ποὺ ξοδεύουν οἱ ἄνθρωποι (ροῦχα, τρόφιμα, προσωπικὰ πράγματα, ἐπιπλα) δὲ θὰ μποροῦν ν' ἀποτελοῦν τὴν προσωπικὴ ἰδιοχτησία τοῦ καθενός ; Αὐτὰ ὅλα εἶναι ἓνα τεράστιο στάδιο γιὰ τὴν προσωπικὴ ἰδιοχτησία, ποὺ οὔτε κἀν τὸ σκεφτήκανε οἱ ὑπερασπιστὲς τῆς ἀστικῆς ἰδιοχτησίας.

Τὰ ὄργανα τῆς ἐργασίας (ἢ μέσα παραγωγῆς) ἔχουν πάρει ἀπὸ τὴν ἀστικὴ τάξη ἓνα ἰδιαίτερο ὄνομα : κεφάλαιο, καὶ ἐπειδὴ ἡμεῖς αὐτὸ τὸ κεφάλαιο θέλουμε νὰ τὸ κάμουμε κοινὴ ἰδιοχτησία, λένε οἱ ἀστοὶ πὼς θέλουμε τὴν κατάργησιν τοῦ κεφαλαίου. Εἶναι φανερὸ πὼς μιὰ τέτοια ἰδέα θάταν ἢ μεγαλύτερη βλακία. Ἐμεῖς δὲν ζητᾶμε τὴν κατάργησιν τοῦ κεφαλαίου, δηλαδὴ τῶν ὀργάνων τῆς ἐργασίας, ποὺ ἅμα λείφουνε δὲν θὰ ὑπάρχουν οὔτε προϊόντα, ἀλλὰ ζητᾶμε τὴν κατάργησιν τοῦ συστήματος τῆς ἰδιωτικῆς κατοχῆς αὐτοῦ τοῦ κεφαλαίου. Ὁ σοσιαλισμὸς θέλει νὰ κάμει τὸ κεφάλαιον αὐτό, ἰδιοχτησία τοῦ συνόλου.

Ὁ σοσιαλισμὸς, μὲ μιὰ λέξιν, τείνει νὰ καταργήσῃ ὅλα τὰ εἰσοδήματα ποὺ προέρχονται ἀπὸ τὴν ἀτομικὴ ἰδιοχτησία τοῦ κεφαλαίου. Τὰ εἰσοδήματα αὐτά, ἀναλόγως μὲ τὴν χρησιμοποίησιν τοῦ κεφαλαίου, λέγονται : τόκος, χτηματικὸ εἰσόδημα, νοίκια, πούλησις, μέρισμα. Εἶναι ἀποτέλεσμα ἀποκλειστικῶς τῆς ἐργασίας τῶν ἄλλων. Ὁ σοσιαλισμὸς θέλοντας νὰ τὰ δώσει σὲ κείνους ποὺ ἀνήκουνε πραγματικὰ, στοὺς ἐργάτες, ζητᾶει νὰ ἐφαρμόσῃ τὸν κολλεκτιβισμό.

Τὸ πρόβλημα τῆς Διοικήσεως.

Πιστεύω νὰ καταλάβουμε καὶ νὰ παραδεχτήκαμε τὸν κολλεκτιβισμό ὡς τὸ ἰδανικὸ τῆς δικαιοσύνης καὶ τῆς

κοινωνικής ευτυχίας. Ίσως όμως μερικοί να διστάζουν να γίνουν σοσιαλιστές, ρωτώντας, πώς θαταν δυνατό να ζήσει μια τέτοια οργάνωση, όπου δεν θα υπήρχαν ούτε πλούσιοι ούτε φτωχοί, αλλά μόνον ενωμένοι εργάτες της μεγάλης κοινωνίας; (γιατί οι τεμπέληδες, όπως λέει και μια στροφή της Διεθνούς, θα πάν' άλλου να κατοικήσουν).

Για να δείξουμε ότι η κοινωνία μας θα μπορούσε, αποφεύγοντας τις μεταβατικές περιόδους, να γίνει άμέσως κολλεκτιβιστική, θα κάμουμε μιάν υπόθεση (πού, έννοείται, δεν θάβναι παρά υπόθεση, με τὸ σκοπὸ μόνον νὰ ρίξει λίγο φῶς στὶς ἀρχές μας). "Αν υποθέσουμε λοιπὸν πῶς αὔριο οἱ κύριοι κεφαλαιοῦχοι καὶ ἄστοι τῶν δύο κόσμων, ὅλοι πού ζοῦνε χωρὶς νὰ δουλεύουν τραβῶντας μερίσματα, τόκους, χρηματικὰ εἰσοδήματα κ.τ.λ., ἀνταμώνονται σ' ἓνα μέρος τῆς γῆς, μπαίνουν σ' ἓνα καρὰδι ἀρκετὰ μεγάλο γιὰ νὰ τοὺς παίρνει ὄλους καὶ φεύγουν γιὰ μακρυνὸ ταξεῖδι στὶς παγωμένες πολικὲς θάλασσες, ὅπου μένουν ἀποκλεισμένοι γιὰ πολλὰ χρόνια, τί μπορεί νὰ συμβεῖ τότε; Αὐτὸ πρῶτα εἶναι βέβαια: πρῶτον, ὅτι μ' ὄλες τὶς τεράστιες ἰδιοκτησίες τους καὶ τὰ πλούτη πού μάζεψαν, οἱ κυρίαρχοι τοῦ ταπεινοῦ κόσμου, πολὺ δύσκολα θὰ μπορούσαν νὰ ἱκανοποιήσουν τὶς συνήθειες καὶ τὰ γούστα τους. Θὰ καταντούσαν νὰ ζοῦνε σὰν ἐρημίτες ἀν δὲν πεθαίνανε τῆς πείνας.

Δεύτερο, καὶ κυριώτερο γιὰ μᾶς, ὅτι ὁ κόσμος κι' ἡ κοινωνία δὲν θὰ παύανε νὰ προχωροῦν. Οἱ εργάτες θὰ πηγαίνανε πάντα στὸ ἐργοστάσιο, στὸ ἐργαστήριον, στὸ γραφεῖο, τελοσπάντων στὴ δουλειά τους: τὰ προϊόντα θ' ἀνταλλάζόντανε, τὰ ἐμπορεύματα θὰ πωλιόντανε. Ἀρκετοὶ μηχανολόγοι θὰ μένανε στὴ θέση τους, κι' ὅπου δὲν θὰ υπήρχε διευθυντής, ἐπιστάτες ἢ προϊστάμενοι, θὰ μπορούσαν οἱ εργάτες νὰ διαλέξουν ὅποιους θέλουν με τὸ δικαίωμα νὰ τοὺς παύουν ὅποτε τοὺς ἀρέσει καὶ νὰ τοὺς πληρώνουν ἀρκετὰ γιὰ νὰ μπορούν νὰ ζοῦνε ὅπως ὅλοι οἱ ἄνθρωποι. Τίποτα δὲν θ' ἄλλαζε, παρά μονάχα τὰ εἰσοδήματα θὰ τάπερναν ὅλοι οἱ ἄνθρωποι, τὰ πλούτη δὲν θὰ χανόντανε σὲ ἀδελφακτόνους ἀνταγωνισμούς, ἓνας καινούρ-

γιος αἰῶνας ἐλευτερίας θάδινε στὸν καθένα τὰ μέσα ν' ἀναπτύξει τὸ μυαλό του καὶ νὰ τελειοποιήσει τίς γνώσεις του, κ.τ.λ. κ.τ.λ. Μὰ ἄς πάψουμε πειά, κι' ἄς θυμηθοῦμε πὼς δὲν ἐκάμαμε παρὰ μιὰ ὑπόθεση. Ἡ ὑπόθεση ὅμως αὐτὴ μᾶς ἀπέδειξε ὅτι οἱ πλούσιοι δὲν θὰ μπορούσαν νὰ ζήσουν χωρὶς τοὺς φτωχοὺς, ἐν ὧ οἱ φτωχοὶ πολὺ καλὰ θὰ μπορούσαν νὰ μὴ χρησιμοποιήσουν τοὺς πλούσιους. Εὐκόλα λοιπὸν μπορούμε νὰ καταλάβουμε τὸν κολλεκτιβισμό.

Μὰ πὼς θὰ γίνεται ἡ διοίκηση τῶν πραγμάτων, τῶν ἐποίων ρυθμιστῆς θὰ εἶναι τὸ σύνολο τῆς ἐργατικῆς; Ὅπως στὰ 1848, ἀπὸ πολιτικὴ ἀποψη, ἡ καθολικὴ ψηφοφορία μετεδίβασε, τοῦλάχιστον θεωρητικὰ, τὴ διεύθυνση τῶν ὑποθέσεων στὸ σύνολο τοῦ πληθυσμοῦ, ἐνῶ πρωτῆτερα εἶταν στὰ χέρια μιᾶς μειοψηφίας, τὸ ἴδιο, κι' ἀπὸ οἰκονομικὴ ἀποψη, ὁ κολλεκτιβισμὸς θὰ δώσει στὴν ἐργατικὰ τὴν οἰκονομικὴ διοίκηση τῆς κοινωνίας, ποὺ ὡς τὰ σήμερα εἶναι στὰ χέρια τῆς ἀστικῆς μειοψηφίας. Ἀντὶ ἕνας κάποιος κύριος νᾶναι ἀφέντης γιατί ἔχει λεφτά, ἡ ἀρχιεργάτης γιατί τὸν διάλεξε ὁ πρῶτος, ἡ ἐργατικὴ τάξη θὰ βγάλει μόνη τῆς διευθυντῆς, ἀρχιεργάτες, προϊστάμενους, κι' ἔτσι αὐτὴ ἢ ἴδια, μὲ τοὺς ἀντιπροσώπους τῆς θὰ διοικεῖ τὸ σύνολο τῆς παραγωγῆς, τὸ ἐπάγγελμά της, τὸ ἐργαστήριό της.

Μὲ τὴν εὐκαιρία αὐτὴ πρέπει νὰ παρατηρήσουμε ὅτι ἡ κολλεκτιβιστικὴ δημοσιοποίηση εἶναι ἄλωσδιόλου διαφορετικὴ ἀπὸ τὴν ἐθνικοποίηση τῶν μέσων τῆς παραγωγῆς ἀπ' τὸ Κράτος. Γιατί μὲ τὸ νὰ γίνει τὸ Κράτος ἀφέντης, δὲν θὰ πάψει νὰ ὑπάρχει ἡ καπιταλιστικὴ κοινωνία μὲ τίς ἐλλείψεις της καὶ τὰ κακὰ της. Μὲ τὴν κρατικὴ ἐθνικοποίηση δημιουργεῖται μιὰ γραφειοκρατικὴ ἱεραρχία ἐκ τῶν ἄνω, ἐνῶ ἡ κολλεκτιβιστικὴ δημοσιοποίηση εἶναι μιὰ διοίκηση ἐκ τῶν κάτω.

Προσωρινὰ μέτρα

Πρέπει ἐπίσης νὰ κάμουμε μερικὲς παρατηρήσεις στὰ ἀναγκαῖα προσωρινὰ, μεταβατικὰ μέτρα καὶ νὰ δεῖ-

ξουμε και μερικὲς ἐπιφυλάξεις τοῦ κολλεκτιβισμού. Οἱ ἀντίθετοί μας δὲν θὰ παραλείψουν βέβαια νὰ παρατηρήσουν ὅτι τὸ κολλεκτιβιστικὸ σύστημα θάκανε νὰ ἐξκρανιστεῖ ὅλο μεμιᾶς ἢ μεσαίᾳ τάξῃ τῶν μικροτεχνιτῶν, τῶν μικρο-βιομηχάνων, τῶν μικρεμπόρων καὶ τῶν μικροἰδιοκτητῶν χωριάτηδων. Φαίνεται ὅμως πὼς ξεχνᾶνε ὅτι ἐμεῖς πειὸ πάνω ἐτονίσαμε καλὰ ὅτι ἴσα ἴσα οἱ μεγάλοι ἀφεντάδες τῆς σημερινῆς κοινωνίας τοὺς πέρνουν λίγο λίγο τὴν ἰδιο-κτησίαν τους καὶ ἐν ὀνόματι τοῦ ἐλεύτερου συναγωνισμού τοὺς ρίχνουν μὲ στίς τάξεις τοῦ προλεταριάτου.

Ἐπίσης ὁ κολλεκτιβισμὸς, χωρὶς μ' αὐτὸ ν' ἀρνηθεῖ τίποτα ἀπὸ τὸ μεγάλο ἰδανικόν του, ἀλλὰ καὶ χωρὶς νᾶναι ἀλόγιστος ὅπως ὁ καπιταλισμὸς, θ' ἀνεχτεῖ, τοῦλάχιστο ἕσο ζοῦνε, τοὺς ἀνθρώπους τῶν μεταίων τάξεων. Ἀκόμα περισσότερο, δὲν ἔχουμε καμμιά ὄρεξιν νὰ τρέξουμε πρὶν ἀπ' τὰ γεγονόνα. Ἐκεῖ ὅπου ὁ χωρισμὸς τοῦ κεφαλαίου καὶ τῆς ἐργασίας δὲν ἔχει γίνει ἀκόμα, ὅπως γιὰ τὸν χωρᾶν ποὺ ἔχει βάρκα δική του ἢ γιὰ τὸ χωριάτη ποὺ ἔχει δικόν του χωράφι, ὁ κολλεκτιβισμὸς θὰ τοὺς ἀφήσει, ἂν θέλουν, νὰ μείνουν σ' αὐτὸ τὸ στάδιον τῆς οἰκονομικῆς παραγωγῆς, χωρὶς ὅμως νὰ τοὺς στερήσῃ καὶ τίς ὠφέλειαι τῆς κολλεκτιβιστικῆς ὀργανώσεως. Λένε στοὺς χωριάτες πὼς θέ-λουμε νὰ τοὺς πάρουμε τὰ χωράφια τους. Μὰ γιατί θὰ τὰ πάρουμε, καὶ σὲ ποιὸν θὰ τὰ δώσουμε; Οἱ χωριάτες ἄς μὴ δίνουν πίστη στὰ λόγια τῶν ἀστῶν. Ἐχουνε συμφέρον νὰ ἐνωθοῦνε μὲ τοὺς ἐργάτες γιὰ νὰ διώξουν τοὺς ἐκμεταλ-λευτῆς, ἀπὸ τοὺς ὁποίους ὑποφέρουν κι' αὐτοὶ οἱ ἴδιοι.

Ἡ ΠΡΟΒΛΕΨΙΣ ΤΟΥ ΤΡΙΤΟΥ ΜΕΡΟΥΣ

Ὁ σκοπὸς λοιπὸν τοῦ κολλεκτιβιστικοῦ δοδιαλισμοῦ μπορεῖ νὰ προσδιοριστεῖ ἀκριβῶς ἔτσι :

1) Δημοκρατικὴ ὁ η μ ο ὀ ι ο π ο ἰ ἡ ὀ η τῶν μέσων τῆς παραγωγῆς καὶ τῆς ἀνταλλαγῆς.

2) Κατάργησιν τῆς ἀ τ ο μ ι κ ῆ ς κ α π ι τ α λ ι σ τ ι - κ ῆ ς ἰ ὀ ι ο χ τ η ὀ ἰ α ς τῶν μέσων τῆς παραγωγῆς καὶ τῆς ἀνταλλαγῆς καὶ ἐγκαθίδρυσιν τῆς κ ο ι ν ω ν ι κ ῆ ς ἰ ὀ ι ο χ τ η ὀ ἰ α ς τῶν μέσων αὐτῶν, γιὰ νὰ ἐξασφαλι-σθεῖ ὁ ὅλος τοὺς ἀνθρώπους μὴ ἀληθινὴ προδοτικὴ καὶ ἀτομικὴ ἰδιοκτησία τῶν προϊόντων.

3) Δημοκρατική διοίκηση της οικονομικής κοινωνίας, αντί της σημερινής ολιγαρχικής και αριστοκρατικής διεύθυνσεως.

ΜΕΡΟΣ ΤΕΤΑΡΤΟ

Η ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΤΗΣ ΕΡΓΑΤΙΑΣ

ΠΩΣ ΘΑ ΦΤΑΣΟΥΜΕ ΣΤΟ ΣΟΣΙΑΛΙΣΜΟ

Δὲ φτάνει μονάχα νὰ κάμουμε γνωστὸ τὸ ἰδανικὸ πρὸς τὸ ὅποιο βαδίζουμε καὶ νὰ δείξουμε τὴν ἀνάγκη του. Πρέπει ἀκόμα νὰ κάμουμε γνωστὸ ἀπὸ ποῖο δρόμο θὰ φτάσουμε σ' αὐτὸ καὶ μὲ πιά μέσα σκεφτόμαστε νὰ κάμουμε τοὺς ἐργάτες ἱκανοὺς ν' ἀμυνθοῦνε στὴ σημερινὴ κοινωνία καὶ νὰ διοικήσουν τὴ μέλλουσα.

Γιὰ μᾶς τὰ μέσα αὐτὰ εἶναι μονάχα ἡ ὀργάνωση τῆς ἐργατιᾶς σ' ἄλλες τὶς μορφές της καὶ ἐπομένως καὶ ἡ διεύθυνσις, συνεννόησις καὶ δράσις τῶν ἐργατῶν.

Πολλοὶ σήμερα μᾶς κάνουν τὴν παρατήρησις ὅτι οἱ ἐργάτες δὲν ἔχουν ἀρκετὴ μόρφωσις οὔτε ὕλική οὔτε διανοητική, γιὰ νὰ μπορέσουν μόνοι τους νὰ διευθύνουν τὴν παραγωγὴ καὶ τὴ διανομὴ τοῦ πλούτου· γιὰ τὴ διεύθυνσις αὐτὴ χρειάζονται ἱκανότητες τεχνικῆς, γνῶσεως γενικῆς ποὺ οἱ ἐργάτες δὲν τὶς ἔχουν. Ἄν τοὺς ἀφήσουμε νὰ διευθύνουν ἓνα ἐργοστάσιον, ἓνα κατάστημά, τὸ σύνολο τῆς παραγωγῆς τῶν ἐμπορευμάτων, δὲν θὰ ἐδηγήσουν τὴν κοινωνίαν στὴν καταστροφὴ; Προσδέτουν ἀκόμα ὅτι πρὶν νὰ γκρεμιστεῖ τὸ καπιταλιστικὸ σύστημα, θὰ πρεπε προηγουμένως νὰ ἔχουν ἀναπτυχτεῖ ἀμέτρητοι ὀργανισμοὶ ἔτοιμοι ν' ἀντικαταστήσουν τοὺς παλιούς, καὶ τέλος ὅτι, γιὰ νὰ γκρεμίσουμε ἓναν τέτοιο τεράστιον ὄγκον σὰν τὴ σημερινὴ κοινωνία θὰ πρεπε νὰ ἔχουμε στὴ διαθεσὴ μας δυνάμεις γιγάντιες. Καὶ γλήγορα γλήγορα μᾶς ζωγραφίζουν μὲ ἀπαισιοδοξία τὴν ὕλική, διανοητικὴ καὶ ἠθικὴ κατὰστασις τῆς ἐργατιᾶς. Χωρὶς νὰ ἐξετάσουνε τὰ σκο-

τεινὰ λιγάκι χρώματα τῆς εἰκόνας αὐτῆς, οἱ σοσιαλιστές ὡς τόσο ἀναγνωρίζουν ὅτι οἱ ἐργάτες δὲν ἔχουν ἀκόμα ἀρκετὴ δύναμη.

Ἄλλὰ ἴσα-ἴσα αὐτὸ εἶναι τὸ ζήτημά μας : πῶς θὰ προκαλέσουμε καὶ θ' ἀναπτύξουμε αὐτὴ τὴ μορφωσὴ καὶ τὴν ἱκανότητα. Δὲν πρόκειται νὰ κάμουμε ἓνα κίνημα ἀσυλλόγιστο. Ἄν τὸ ἔργο τῶν ἐργατῶν εἶναι σπουδαῖο, ἀπὸ τὴ στιγμὴ ποὺ ὁ σκοπὸς τους εἶναι δυνατὸς καὶ πιθανός, πρέπει πρόθυμα ν' ἀνχλάδουν νὰ τὸν κάμουν ἀναγκαῖο καὶ νὰ κυττάξουν νὰ βροῦνε τὰ καλλήτερα μέσα γιὰ νὰ συντομέψουν τὸ φτάσιμο τῆς νέας κοινωνίας.

Ἔτσι λοιπὸν, στὸ ἐρώτημα : πῶς θὰ κάμουμε τὴν ἐργατιὰ ἱκανὴ γιὰ τὸν κολλεκτιβισμό ; ἀπαντᾶμε ἀμέσως : μαθαίνοντάς τὴν νὰ διευθύνει σιγὰ σιγὰ τὶς ὑποθέσεις τῆς, ἔχοντας ὑπόψιν τῆς τοῦ αἰώνιο ἀξίωμα : οἱ ἐργάτες δὲν μποροῦν νὰ χειραφετηθοῦνε παρὰ μονάχοι τους.

Πρέπει λοιπὸν νὰ τοὺς μορφώσουμε ὀργανώνοντάς τους.

Ἡ ὀργάνωσις θὰ γυμνάσει τὴν ἐργατιὰ. Ταυτοχρόνως θὰ τῆς δώσει τὴ δύναμιν ποὺ χρειάζεται γιὰ ν' ἀντικαταστήσει τὴν ἀστική τάξιν καὶ νὰ γκρεμίσει τὴν κεφαλαιοκρατία, θὰ τῆς δώσει τὶς ἀναγκαῖες ἱκανότητες γιὰ νὰ διοικήσει τὴν νέα κοινωνία. Δουλεύοντας μαθαίνει μὴ δουλειά. Διοικῶντας μικρὰς Κοινωνίας οἱ ἐργάτες θὰ προετοιμαστοῦνε γιὰ νὰ διοικήσουν τὴ μεγάλη κοινωνία. Μὲς εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς ἐνώσεως ἀπάνω εἰς τὴν ὁποία στηρίζονται οἱ ἐργατικὲς ὀργανώσεις, θὰ βροῦν οἱ ἐργάτες τὴν ἀναγκαῖα δημιουργικὴ δύναμιν γιὰ νὰ πατήσουν καὶ συντριμιάσουν τὶς σημερινὰς δυνάμεις τῆς κεφαλαιοκρατίας.

Αὐτὸ θὰ τὸ καταλάβουμε ἅμα ἐξετάσουμε τὶς διαφορὰς μορφὰς τῆς ἐργατικῆς ὀργανώσεως καὶ ἴδοῦμε καθαρὰ ὅτι ἡ ὀργάνωσις δίνει καὶ θὰ δίνει κάθε μέρα πειρὰ πολὺ στοὺς ἐργάτες τὴ δύναμιν καὶ τὴν ἱκανότητα ποὺ χρειάζονται γιὰ νὰ γκρεμίσουν καὶ ἀντικαταστήσουν τὸν κεφαλαιοκρατικὸ κόσμον.

Οἱ μορφὰς αὐτὲς τῆς ἐργατικῆς δράσεως εἶναι :

Τὸ Συνδικάτο. — Ὁ Συνεταιρισμὸς. — Ἡ κατὰ κράτος τῆς

πολιτικῆς ἐξουσίας.— Ἡ διεθνὴς συνεννόησις καὶ δράσις τῶν ἐργατῶν.

Τὸ Συνδικάτο.

Συνδικάτο εἶναι ἡ ἔνωση τῶν ἐργατῶν μιᾶς βιομηχανίας ἢ ἐνὸς ἐπαγγέλματος γιὰ νὰ ὑπερασπίσουν τὰ ἐπαγγελματικά τους συμφέροντα. Τὸ Συνδικάτο ὠφελεῖ τοὺς ἐργάτες κατὰ δύο τρόπους: 1) δεκαπλασιάζει τὴν ἀμυντικὴν δύναμιν τῶν ἐργατῶν καὶ 2) τοὺς μαθαίνει νὰ ἐνδιαφέρονται γιὰ τὶς ὑποθέσεις τοῦ ἐπαγγέλματός τους.

1.— Δεκαπλασιάζει τὴν ἀμυντικὴν δύναμιν τῶν ἐργατῶν.— Μπροστὰ στὴν καπιταλιστικὴν δύναμιν, τὴν ἀντιπροσωπευόμενιν ἀπὸ τὸν ἀφεντικὸν ἢ τὸν διευθυντὴν, ὁ ἐργάτης μονάχος τοῦ δὲν μπορεῖ νὰ κάμει τίποτα· γίνεται λυῶμα ἀπὸ τὴν τεράστια καπιταλιστικὴν ὀργάνωσιν τῆς κοινωνίας καὶ εἶναι σὰν ἓνα μύριο σκόνης ποὺ τὸ σηκώνουν ὅλοι οἱ ἄνεμοι. Ἀπεναντίας στὸ Συνδικάτο εἶναι μέρος τοῦ συνόλου ἐκείνων ποὺ ἀντιπροσωπεύουν τὴν ἐργασία, χωρὶς τὴν ὁποία τίποτα δὲ θὰ μπορούσε νὰ πάει μπρῶς. Μέσα στὸ Συνδικάτο βρίσκει τὰ μέσα γιὰ νὰ ὀράσει· καὶ τὰ μέσα αὐτὰ εἶναι ἢ εἰρηνικά, ὅπως οἱ ἐπιτροπὲς ποὺ ὑποβάλλουν στοὺς ἀφεντικούς τὰ αἰτήματα τῶν ἐργατῶν, ἢ πολεμικά, ὅπως εἶναι ἡ ἀπεργία.

Μὲς στὸ Συνδικάτο ὁ ἄνθρωπος δὲν εἶναι πειὰ μόνος του, δὲ μιλάει μόνον ἐν ὀνόματί του, ἀλλὰ ἐν ὀνόματι μιᾶς ἀλληλεγγύης ποὺ τὸν κάνει ἐλεύτερο καὶ γενναῖο. Ὅσο μάλιστα δυναμώνει τὸ ταμεῖο τοῦ συνδικάτου, ὅσο περισσότερα μέλη γράφονται, τόσο πειὰ πολὺ νοιώθει πὼς θὰ μπορέσει ν' ἀντισταθῆι καλλήτερα, δὲν θ' ἀφήσει νὰ τὸν κάμουν ὅπως θέλουν, μιὰ καινούργια καταχτητικὴ δύναμιν ὑψώνεται. Σὲ λίγο καιρὸ μέσα τ' ἀποτελέσματα εἶναι ἀπίστευτα. Δὲν μπορούμε στὸ βιβλιαράκι αὐτό, ν' ἀναφέρουμε τὰ γεγονότα. Καθένας ὅμως μπορεῖ νὰ διαβάσει ἐργατικὰς ἐφημερίδας καὶ νὰ παρακολουθεῖ τὸ ἐργατικὸν κίνημα.

2.— Τοὺς μαθαίνει νὰ ἐνδιαφέρονται

ὑποθέσεις τοῦ ἐπαγγέλματός τους.— Ὁ ἐργάτης, μόλις τελειώσει τὴ δουλειά του, πολὺ λίγο φροντίζει γιὰ τὸ τί θ' ἀπογίνει τὸ προϊόν τοῦ κόπου του, ἅμα εἶναι εὐχαριστημένος ἀπ' τὸ μεροκάματό του καὶ δὲν ἐπαναστατεῖ γιὰ τὴν κατάντια του. Ὄταν ὅμως εἶναι ὀργανωμένος καὶ προβάλλει ἀπαιτήσεις, πρέπει νὰ κάτσει νὰ σκεφτεῖ καὶ νὰ ἐξηγήσει γιὰτί τὸν ἐκμεταλλεύονται· πῶς ὁ ἀφεντικός, ἢ Ἐταιρεία ἢ τὸ Κράτος ποὺ τὸν χρησιμοποιοῦσε, βγάζουν ἀπ' τὴ δουλειά του τεράστια κέρδη, καὶ πῶς σκορπίζονται τεράστια πλούτη. Γιὰ νὰ μπορέσει νὰ καλητερέψει τὴν τύχη του, θ' ἀναγκαστεῖ νὰ ἐλέγξει τοὺς ὄρους τοῦ ἐπαγγέλματός του, νὰ γνωρίσει τίς ὑποθέσεις του, νὰ ἐλέγξει τὴ διαχείριση τῶν ἀφεντάδων, γιὰ νὰ βρεῖ τὰ μέσα ποὺ θὰ ἱκανοποιήσουν αὐτὸν τὸν ἴδιο. Ἄν καὶ οἱ ἀφεντάδες εὐχαριστιοῦνται νὰ λένε καὶ νὰ ξαναλένε πῶς μόνον οἱ κακοὶ ἐργάτες κάνουν σωματεῖα, ἴσα-ἴσα τὸ ἀντίθετο εἶναι ἀληθινό. Γιατί, γιὰ νὰ σταθεῖ γερὰ ἓνα σωματεῖο, γιὰ νὰ μπορέσει νὰ ἀνθέξει σ' ὅλες τίς παγίδες καὶ σ' ὅλα τὰ ἐμπόδια, εἶναι ἀνάγκη νὰ τὸ διοικοῦνε οἱ καλλήτεροι ἀπ' τοὺς καλλήτερους. Αὐτοὶ ποὺ θέλουν νὰ μορφωθοῦνε, αὐτοὶ ποὺ ἔχουν θέληση καὶ ἐπιμονή, αὐτοὶ ποὺ συλλογίζονται γιὰ τὸ μέλλον τους καὶ τὸ μέλλον τῆς οἰκογενείας τους, αὐτοὶ κάνουν σωματεῖα. Σήμερα, μόλις ἓνα συνδικάτο δυναμώσει, οἱ πειδὸ μορφωμένοι βρίσκονται στὴ διοίκησή του. Γιὰ νὰ τὸ καταλάβουμε αὐτὸ ἀρκεῖ νὰ πάρουμε ἓνα ἀπὸ τὰ πειδὸ γνωστὰ μέλη τῶν μεγάλων σωματείων, ἠλεκτροτεχνιτῶν, μηχανουργῶν, σιδηροδρομικῶν, ὅλοι τους εἶναι τεχνῖτες ποὺ ξέρουν θαυμάσια τὸν κλάδο τῆς βιομηχανίας τους, πολὺ ἱκανώτεροι βέβαια ἀπὸ τοὺς διαχειριστὲς καὶ διευθυντὲς τῶν ἐργοστασίων τοῦ ἐπαγγέλματός τους. Κι' ὅλοι αὐτοὶ εἶναι βγαλμένοι ἀπὸ τὴν Ἐργατικὴ ὀργάνωση.

Οἱ Συνεταιρισμοί.

Ὁ συνεταιρισμὸς παρουσιάζει ἀκριβῶς τὰ ἴδια γνωρίσματα. Συνεταιρισμὸς, εἶναι ἡ ἔνωσις τῶν ἐργατῶν γιὰ νὰ πιτύχουν ὕλικὴ καὶ ἠθικὴ καλητέρευση τῆς τύχης τους

κάνοντας κοινές τις προσπάθειές τους. Και είτε πρόκειται για Συνεταιρισμό καταναλώσεως, που σκοπὸ ἔχει νὰ προμηθεύει φτηνότερα τὰ εἶδη τῆς πρώτης ἀνάγκης, είτε πρόκειται για τὸ συνεταιρισμὸ που λέγεται σύνδεσμος ἀλληλοβοηθείας κι' ἔχει σκοπὸ νὰ σὲ ἐξασφαλίζει στὴν ἀρρώστια, στὸ θάνατο, στὴν ἀναδουλειά κτλ., είτε τέλος πρόκειται για Συνεργατικὴ παραγωγῆς, που σκοπὸν ἔχουν νὰ διορθώσουν προσωρινὰ τὰ κακὰ τῆς σημερινῆς κοινωνίας τὰ ἴδια ἀποτελέσματα παρουσιάζονται.

Ἐνας ἐργάτης μεροκαματιάρης δὲν μπορεῖ νὰ κάμει τόσες οἰκονομίες ὥστε νὰ προφυλαχτεῖ ἀπὸ ἔλα τὰ περιστατικὰ τῆς ζωῆς κι' ἔλα τὰ κακὰ τοῦ κεφαλαιοκρατικοῦ μας συστήματος. Ἐξάλλου δὲν μπορεῖ νὰ πέρνει φτηνὰ καὶ σὲ ὅση ποσότητα τοῦ χρειάζονται τὰ ἐμπορεύματα που ἔχει ἀνάγκη νὰ ξοδέψει. Τὸ μεροκάματό του δὲν τοῦ ἐπιτρέπει παρὰ νὰ ζεῖ ἀπὸ τὴ μιὰ μέρα ὡς τὴν ἄλλη, κι' ὅπως λέει μιὰ παροιμία: τραβῶντας τὸ διάολο ἀπ' τὴν οὐρά. Ἀμα ὅμως κάνει συνεταιρισμὸ, δὲν εἶναι τὸ ἴδιο. Γλυτώνει ἀπὸ πολλές σκλαδιές, ὅπως εἶναι ἡ πίστωση, καὶ διορθώνει τὴν οἰκονομική του κατάσταση. Εἶναι μέρος μιᾶς δυνάμεως που τ' ἀποτελέσματά της γίνονται ἀμέσως αἰσθητὰ. Χωρὶς τὸ συνεταιρισμὸ, δὲν μπορούσε νὰ κάμει μεγάλα πράματα: οὔτε νὰ μὴ πάει στοὺς μεσίτες, οὔτε νὰ χεῖ μιὰ βιβλιοθήκη ἢ μιὰ ἐφημερίδα τῆς τάξης του· μὲ τὸ συνεταιρισμὸ, ἔλα αὐτὰ πραγματοποιοῦνται παραπάνω ἀπ' ὅτι ἐλπίζει. Αὐτὰ εἶναι τ' ἀποτελέσματα τῆς ἐνώσεως: ἕκατὸ ἄνθρωποι ἐνωμένοι μποροῦν καὶ κάνουν ὅ,τι δὲν θὰ μπορούσαν νὰ κάμουν ἕκατὸ χωρισμένοι.

Μὲ τοὺς συνεταιρισμοὺς οἱ χωριάτες δὲν θ' ἄχουν ἀνάγκη ἀπ' τοὺς προξενητάδες, ἀπ' τοὺς ἐμπόρους τοῦ βουτύρου, τῆς σταφίδος ἢ τοῦ σιταριοῦ, μὲ τοὺς συνεταιρισμοὺς καὶ τις συνεργατικὲς οἱ ἐργάτες γλυτώνουν ἀπ' ἔλους τοὺς μεσολαδοῦντες που ὑψώνουν τις τιμὲς τῶν εἰδῶν τῆς πρώτης ἀνάγκης. Ἔτσι ἀναπτύσσονται καὶ ἠθικὰ καὶ διανοητικὰ, κι' αὐτὸ θαρροῦμε πῶς εἶναι μιὰ μεγάλη καινούργια δύναμη που δίνει ὁ συνεταιρισμὸς.

Ταυτοχρόνως ὁμως οἱ ἐργάτες διοικῶντας τις μικρὲς

αὐτὲς κοινωνίες, τοὺς συνεταιρισμοὺς, μαθαίνουν νὰ διοικῶνε τὴ μεγάλη κοινωνία. Γιατὶ ὅπως ξέρουμε, τοὺς διοικητὲς ἑνὸς συνεταιρισμοῦ τοὺς ἐκλέγουν μεταξύ τους τὰ μέλη τοῦ συνεταιρισμοῦ, οἱ ἐργάτες, κι' ἔτσι λίγο λίγο δημιουργοῦνται μέσα στὴν ἐργατικὴ τάξην ἄνθρωποι ποὺ ἔχουν ἀρκετὲς γνῶσεις ὥστε νὰ μποροῦν νὰ ἀναλάβουν τὴ διοίκηση ὁποιασδῆποτε Ἑταιρίας.

Μποροῦμε λοιπὸν νὰ βγάλουμε τὸ συμπέρασμα: με τοὺς συνεταιρισμοὺς καὶ τὶς συνεργατικὲς ἢ ἐργατιὰ ἀποχτάει δύναμη καὶ ἰκανότητα.

Ἡ κατάχτηση τῆς πολιτικῆς ἐξουσίας.

Κατάχτηση τῆς πολιτικῆς ἐξουσίας ἀπὸ ἓνα κόμμα εἶναι τὸ νὰ μπαίνουν ἀντιπρόσωποι τοῦ κόμματος αὐτοῦ στὴ βουλή, στὰ δημοτικά, κοινοτικά συμβούλια κ.τ.λ. Γιὰ τοὺς σοσιαλιστὲς ὅμως ἡ κατάχτηση τῶν συμβουλίων καὶ τῆς βουλῆς δὲν ἔχει καθόλου τὸν ἴδιο χαρακτῆρα ποῦχει γιὰ τὰ ἀστικά κόμματα. Δὲν πρόκειται νὰ ἐκλεχτοῦν ἄνθρωποι καὶ νὰναι ἐλεύτεροι ἔπειτα νὰ κάνουν ὅ,τι θέλουν, ἀλλὰ νὰ δημιουργηθοῦν ἄμεσοι ἀντιπρόσωποι τοῦ ἐργατικοῦ κόσμου. Χρειάζεται μιὰ σταθερὴ ἐπικοινωνία μεταξύ τῶν ἀντιπροσώπων τοῦ λαοῦ καὶ τῶν ψηφοφόρων. Οἱ ἀντιπρόσωποι πρέπει νὰναι φωνογράφοι μόνο τοῦ προλεταριάτου καὶ τῶν ὀργανώσεών του. Ἐπίσης πρέπει νὰχουμε ὑπόψη μας ὅτι ἡ κατάχτηση τῆς πολιτικῆς ἐξουσίας γιὰ τὸ σοσιαλισμὸ δὲν μπορεῖ νὰναι παρὰ ἀποτέλεσμα τῆς πολιτικῆς ὀργανώσεως. Μέσα στὶς σοσιαλιστικὲς ομάδες θὰ δημιουργηθοῦν ἡ ὕλικὴ καὶ διανοητικὴ πλειοψηφία ποὺ θὰ καταλήξουν νὰ γκρεμίσουν τὴν ἀστικὴν κοινωνία. Οἱ ἐργάτες, κι' ἂν ἀκόμα εἶναι σοσιαλιστὲς, ἅμα δὲν γνωρίζονται, ἅμα δὲν εἶναι ἑνωμένοι, δὲν θ' ἀργήσουν νὰ παρασυρθοῦνε ἀπὸ τὸ ἀστικὸ περιβάλλον. Ἐπειτα ἐπειδὴ κανένας δὲν θ' ἄχει ἀναλάβει τὴν εὐθύνη τῆς προπαγάνδας, ἡ μεγάλη μάζα τῶν ἀδιαφόρων εἶναι πολὺ βέβαιο πὼς ποτὲ δὲν θὰ μάθει τὸ σοσιαλισμὸ. Ἐκτὸς τούτου ἂν δὲν ὑπάρχει ὀργάνωση τοῦ προλεταριάτου γιὰ νὰχαι τοὺς ὑποψηφίους τῆς σ' ὅλες τὶς ἐκλογές, θὰ ἐκλεχτοῦν ἄν-

ἄνθρωποι ποὺ κανένας δὲν θὰ μπορεῖ νὰ τοὺς ἐλέγξει. Θὰ σκέφτονται πιὸ πολὺ γιὰ τὴ διατήρηση τῆς θέσης τους, παρὰ γιὰ τὰ προγράμματα ποὺ εἶχαν ἐκθέσει πρὶν ἀπ' τὶς ἐκλογές.

Ἡ μόνη θεραπεία λοιπὸν εἶναι ἡ ἔνωση. Ἔτσι ἡ ἐργατιά θὰ γίνῃ πειὸ δυνατὴ καὶ πειὸ ἱκανή. Ἡ ἀνάγκη τῆς καθημερινῆς δράσης καὶ προπαγάνδας, θὰ τὴν κάμῃ νὰ ἐτοιμάσῃ σιγὰ σιγὰ ἀνθρώπους ποὺ μὲ τὴν πέννα, μὲ τὸ λόγο καὶ μὲ τὴν φροντίδα τῆς ὀργανώσεως θὰ μποροῦνε νὰ ὑπερασπίζουσι καὶ νὰ διαδίδουσι τὶς σοσιαλιστικὰς ἰδέας. Ἄν ἐκλεχτοῦνε, ἐπειδὴ θάχουνε βγῆ ὡς ἀντιπρόσωποι τῆς Ὄργανώσεως, θάβῃ πάντα στὸ χέρι τῆς, στὸν ἔλεγχό τῆς κι' ἔτσι πάντα θὰ κάνουν ἐκεῖνο μόνο ποὺ τοὺς λένε νὰ κάνουν.

Διεθνῆς συνεννόηση καὶ δράση τῶν ἐργατῶν.

Ἀναγκαῖα συνέπεια τῶν ὅσων εἶπαμε ὡς τὰ τώρα εἶναι ἡ διεθνῆς συνεννόηση καὶ δράση τῶν ἐργατῶν.

Μὲ ποιὸς θὰ φτάσουμε στὸν κολλεκτιβισμό ; Μὲ τοὺς ἐργάτες. Οἱ ἐργάτες λοιπὸν, ὅ,τι κι' ἂν εἶναι, ὅ,τι ἐπάγγελμα κι' ἂν κάνουν, πρέπει νὰ γίνουσι σοσιαλιστές. Ἄπ' αὐτὸ βγαίνει ὅτι πολὺ λίγο μᾶς μέλει νὰ ξέρουμε τὸ χρῶμα τοῦ δέρματός τους, τὴ φυλὴ τους, τὴ θρησκεία τους, τὴν ἐθνικότητά τους, τὴ γλῶσσα τους. Μπροστὰ στὸ σοσιαλισμὸ ὅλοι αὐτοὶ εἶναι ἄνθρωποι ποὺ καταπιέζονται, ὑποφέρουσι, στεροῦνται καὶ ποὺ τώρα ἀγωνίζονται ἐναντίον τῶν ἐκμεταλλευτῶν τους, δηλαδὴ τῶν πλουσίων καὶ τῶν ἀστῶν. Ὁ σοσιαλισμὸς εἶναι ὁ φυσικὸς ὑποστηρικτὴς τους. Ἐχει ὡς ἀρχὴ τὴν : Ἐργάτες ὅλου τοῦ κόσμου, ἐνωθεῖτε.

Στὸ κεφάλαιο αὐτὸ νομίζουμε καλὸ νὰ ποῦμε λίγα λόγια γιὰ τὴ στάση τοῦ σοσιαλισμοῦ ἀπέναντι τῆς πατρίδας καὶ τῆς θρησκείας.

1. Ἡ πατρίδα. — Ὅπως εἶπαμε, ὁ σοσιαλισμὸς εἶναι διεθνικὸς ἔχει στὸ προγράμμα του τὴν κοινὴ συνεννόηση καὶ δράση τῶν ἐργατῶν ὅλων τῶν ἐθνῶν, ποὺ τὴν ἐπιβάλλουσι ὄχι μονάχα ἡ λογικὴ, ἀλλὰ καὶ αὐτὰ τὰ πράγματα. Ὅπως ὁ ἐργάτης ὅταν δὲν εἶναι σὲ σωματεῖο εἶναι πειὸ ἀδύνατος ἀπὸ κείνον ποῦ εἶναι σὲ σωματεῖο, ὁ ἐργάτης μιᾶς πόλεως, ἐνὸς ἐπαγγέλματος εἶναι πειὸ ἀδύνατος ἀπὸ τοὺς ἐργάτες ὁλοκλήρου τοῦ ἔθνους, ἔτσι κι' οἱ ἐργάτες ὅλων τῶν ἐθνῶν ἔχουσι ἀνάγκη νὰ συνενωθοῦνε ἐναντίον

τοῦ καπιταλισμοῦ, ποῦ, ὅταν εἶναι συμφέρον του, ξέρει πολὺ καλὰ νὰ γίνεται κι' αὐτὸς διεθνικός. Ὁ διεθνισμὸς ὅμως αὐτὸς ἔχει ὡς ἀποτέλεσμα τὴν ἄρνηση τῆς ιδέας τῆς πατρίδας; Οἱ σοσιαλιστὲς ἔχουν τὴν ιδέα διὰ ἀγάπη πρὸς τὴν πατρίδα δὲν θὰ πεί ἀγάπη πρὸς τὸ πολεμικὸ πνεῦμα ποῦ δημιουργοῦν οἱ ἄστοι κάθε χώρας ὅταν ἔχουν συμφέρον, ἀλλὰ ἀγάπη πρὸς τὸν τόπο ποῦ γεννήθηκε καθένας καὶ πρὸ παντὸς πρὸς τὸ περιβάλλον ποῦ ἔζησε. Οἱ σοσιαλιστὲς λοιπὸν ἀγαπᾶνε τὴν πατρίδα τους καὶ γι' αὐτὸ ἴσα ἴσα θέλουν νὰ τὴν καθαρίσουν ἀπὸ τοὺς μεγαλοπατριῶτες καὶ μεγαλοϊδεάτες ποῦ σπρώχνουν τὴν πατρίδα στὸν πόλεμο, δηλαδή στὴν καταστροφή. Ξέρουν, ὅτι, ὅταν γίνεται πόλεμος, κάτω ἀπὸ τὴ δῆθεν ἐθνικὴ ἀξιοπρέπεια, χρῆνται τὰ ταπεινὰ συμφέροντα τῶν ἀστῶν. Γι' αὐτὸ πολεμᾶνε ἀλύπητα τὸ μιλιταρισμὸ κι' ὅλους τοὺς στρατιωτικοὺς θεσμοὺς. Δὲν ξεχνᾶνε ὅτι σήμερὰ ὁ στρατὸς χρησιμοποιεῖται συχνὰ ἀπ' τὶς ἀστικὲς κυβερνήσεις ὡς ἀστυνομία γιὰ νὰ προστατέψει τὰ προνόμια καὶ τὰ δῆθεν δίκαια τῶν ἀστῶν ἐναντίον τῆς ἐργατικῆς τάξεως ποῦ ἄρχισε νὰ οργανώνεται καὶ νὰ ἀμύνηται.

2. Ἡ θρησκεία. — Ἡ στάση τῶν σοσιαλιστῶν ἀπέναντι τῆς θρησκείας μπορεῖ μὲ δυὸ λόγια νὰ ὀριστεῖ ἔτσι : οἱ σοσιαλιστὲς θεωροῦν ὅτι ἡ θρησκεία εἶναι ἰδιωτικὴ ὑπόθεση. Ἐπομένως ὅταν φωνάζουμε στοὺς ἐργάτες νὰ ἐνωθοῦνε, λίγο μᾶς νοιάζει ἂν οἱ ἐργάτες αὐτοὶ εἶναι χριστιανοί, καθολικοί, ἑβραῖοι, ὀπαδοὶ τῆς ἐλεύτερης σκέψης ἢ ἄθεοι. Μὰ ἐξ ἄλλου ὅμως δὲν ἐπιτρέπουμε σὲ κανένα νὰ βάζει τὴ θρησκεία μέσα στὸ σοσιαλισμὸ καὶ νὰ προσπαθεῖ στηριζόμενος ἀπάνω στὸ σοσιαλισμὸ νὰ κάνει θρησκευτικὴ προπαγάνδα. Αὐτὸ πάει νὰ πεί πὼς θὰ χτυπήσουμε, ὅπως πάντα, κάθε θρησκευτικὴ δύναμη ποῦ ὑποστηρίζει τὴν κεφαλαιοκρατία καὶ προσπαθεῖ νὰ κρατήσῃ τὴν ἐργατιὰ μέσα στὴ σκλαβιά τοῦ μεροκάματου. Ὁρθόδοξη, καθολικὴ, διαμαρτυρόμενη ἐκκλησία, μωαμεθανισμὸς, ἰουδαϊσμὸς, μασονία εἶναι ἐχτροὶ μας ὅταν προστατεύουν τοὺς ἀστοὺς καὶ ἔχουμε χρέος νὰ τὶς πολεμήσουμε. Μ' αὐτὸ δὲν θὰ ἐκδιᾶσουμε κανένα. Ἀγαπᾶμε πάρα πολὺ τὴν ἐλευθερία τῆς συνειδήσεως ὥστε δὲν μποροῦμε νὰ μὴ τὴν ἐξασφαλίσουμε καὶ στοὺς ἄλλους· γι' αὐτὸ ὅμως, ὁ καλλήτερος τρόπος εἶναι νὰ χτυπήσουμε τὴν

κεφαλαιοκρατία, ἀφίνοντας τὸν καθέναν ἐλεύθερο νᾶχη
 ὅ,τι φρησκευτικὲς ἢ φιλοσοφικὲς γνῶμες ποῦ ἀρέσουν.

ΑΝΑΚΕΦΑΛΑΙΩΣΗ ΤΟΥ ΤΕΤΑΡΤΟΥ ΜΕΡΟΥΣ

Σ' ὁδοὺς παραδέχονται τὴ βασιμότητα τοῦ κολλεκτιβιδι οὔ, ἐδείξαμε ποιοὶ εἶνε οἱ ὁρόμοι ποῦ βγά-
 ζουν δ' αὐτόν. Πρέπει ὅμως νὰ παρατηρήσουμε ὅτι δὲν
 ὀδηγοῦν δὲ καλλεκτιβιδιὸν παρὰ μ' ἓναν ὄρο : τὴν
 ἀπόλυτην ἀνεξαρτησία τῆς ἐργατιᾶς.
 Οἱ ὁργανώδεις αὐτὲς πρέπει νᾶναι ἀποκλειστικὰ ὁργα-
 νώδεις τάξεως, ἔχοντας ὡς βάση τὴν πάλιν τῆς τάξεως
 τῶν ἐργατῶν ποῦ πάσχουν ἐναντίων τῶν ἐκμεταλλευτῶν
 τους. Ἀλήθεια, συνδικάτα, συνεταιρισμοὶ, κατὰχρησθῆ
 τῆς πολιτικῆς ἐξουσίας δὲν χρησιμεύουν καθόλου γιὰ
 τὸν κολλεκτιβιδιὸν, ὅταν ἀπομακρυνθοῦνε ἀπὸ τὴν ἀρχή
 τους, δηλαδὴ τὴν ξεχωριστὴν ὁργάνωσιν τῆς ἐργατιᾶς.
 Ὅταν ἓνα συνδικάτο ἔχει πρόεδρο ἀστὸ ἢ πληρώνεται
 κρυφὰ ἀπὸ ἀστὸ, γίνεται ὄργανο τῆς ἀστικῆς τάξης.
 Ἔτσι κάνουν οἱ κίτρινοι. Δὲν μορφοῦν τὴν ἐρ-
 γατικὴν τάξιν, μὰ τὴν κρατοῦν δὲ δικλαβιά.

Τὸ ἴδιο κα' ὁ συνεταιρισμὸς μπορεῖ νὰ χρησιμεύει γιὰ
 ἐκμετάλλεισιν τῆς ἐργατιᾶς. ὅταν διευθύνεται ἀπὸ ἀφεν-
 τάδες ἢ ἀπὸ καμιά συμμορία μικροαστῶν, ὅπως συμβαί-
 νει ὅτις ἀστικὲς συνεργατικὲς. Στὴν Ἑλλάδα, ἴσα μὲ
 ὄμμερα ἀκόμα, οἱ ἐργάτες, μερικῶν ἐπαγγελμάτων ἔχουν
 ταμεῖα ἀλληλοβοηθείας κοινὰ μὲ τοὺς ἀφεντάδες τοὺς
 (π.χ. οἱ κουρεῖς, οἱ ἐμποροῦπάλληλοι δτὴν Ἀθήνα).
 Καὶ γι' αὐτὸ οἱ ἐργάτες αὐτοὶ βρίζονται πειὸ πίδω
 ἀπ' ὄλους τοὺς ἄλλους, βουτηγμένοι μέσα δτὴν ἀμορ-
 φωδία καὶ τὴν ἐκμετάλλεισιν.

Ἡ ὁργάνωσιν λοιπὸν τῆς ἐργατιᾶς πέρνει τὴν ἀξία
 τῆς ἀπὸ τὸ πνεῦμα ποῦ τὴν ἐμπνέει. Ἄν τὸ πνεῦμα
 αὐτὸ εἶνε ἐργατικὸ, τότε ἢ ὁργάνωσιν χρησιμεύει γιὰ
 τὸ ἐτοιμασθῆ τοῦ κολλεκτιβιδιοῦ. Ἀλλιῶς γίνεται
 ὀλωσδιόλου τὸ ἀντίθετο. Οἱ ἀστικοὶ μποροῦν νὰ φωνά-
 ζουνε ἴσα μὲ τὸν ἔβδομον οὐρανὸ πῶς ἐμεῖς, μὲ τὴν
 πάλιν τῶν τάξεων, θέλουμε νὰ κηρύξουμε τὸν ἐμφύλιο
 πόλεμο. Τὴν πάλιν τῶν τάξεων δὲν τὴν κάνουμε ἐμεῖς.
 Βρίζεται μόνη τῆς μέσα δτὰ γεγονότα, καὶ δὲν μπορεῖ
 νὰ πάσιν παρὰ μὲ τὸ θρίαμβο τῆς δοδιαλιστικῆς πολι-
 τείας, ὅπου δὲν θὰ ὑπάρχουν πειὰ κοινωνικὲς τάξεις. Ἄν
 εἰλικρινὰ ποθοῦμε νὰ πάσιν ἢ πάλιν αὐτὴ, ἄς προετοι-
 μάσουμε τὸ θρίαμβον αὐτὸν ὁργανώνοντας ὀλοένα περιθ-
 ὄτερο τὴν ἐργατικὴν τάξιν καὶ δίνοντάς τῆς ἔτσι ὀλοένα
 περιθότερον δύναμιν καὶ ἱκανότητα.

ΕΛΛΗΝΙΚΗ
 ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ
 ΙΣΤΟΡΙΑΣ

ΤΟ ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ

Ὁ σοσιαλιστὴς λοιπὸν πρέπει νὰ παραδέχεται :

Ὡς σκοπὸν. Τὴ δημοκρατικὴ δημοσιοποίησι τῶν μέσων τῆς παραγωγῆς καὶ τῆς ἀνταλλαγῆς, δηλαδὴ τὸν κολλεκτιβισμόν ἢ τὸν κομμουνισμόν.

Ὡς μέσα : Τὴ συνεργατικὴ, συνδικαλικὴ καὶ πολιτικὴ ὀργάνωσι τῆς ἐργασιᾶς, μὲ τὴ διεθνῆ συνεννόησι καὶ δράσι τῶν ἐργατῶν. Αὐτὸ ἄλλως τε λέει καὶ τὸ παρακάτω ἄρθρον τοῦ προγράμματος ποὺ παραδέχονται ὅλα τὰ σοσιαλιστικὰ κομματα τοῦ κόσμου :

« Διεθνῆς συνεννόησι καὶ δράσι τῶν ἐργατῶν, πολιτικὴ καὶ οἰκονομικὴ ὀργάνωσι τοῦ προλεταριάτου σὲ ξεχωριστὸ κόμμα τάξεως γιὰ τὴν κατάχτησι τῆς ἐξουσίας καὶ τὴ δημοσιοποίησι τῶν μέσων τῆς παραγωγῆς καὶ τῆς ἀνταλλαγῆς, δηλαδὴ γιὰ τὴ μεταβολὴ τῆς κεφαλαιοκρατικῆς κοινωνίας σὲ κοινωνία κολλεκτιβιστικὴ ἢ κομμουνιστικὴ.

Μόνον λοιπὸν ἐκεῖνοι ποὺ παραδέχονται τὸ ἄρθρον αὐτό, μποροῦν νὰ ποῦνε πὼς εἶνε σοσιαλιστῆς.

Μὰ ὅλοι οἱ προλετάριοι, ὅλοι οἱ καταπιεζόμενοι, ὅλα τὰ θύματα ποὺ διαβάζοντας τὸ βιβλιαράκι αὐτὸ θὰ σκεφτοῦν καὶ θὰ καταλάβουν πὼς πρέπει νὰ ἐργαστοῦν γιὰ τὸ γκρέμισμα τῆς κεφαλαιοκρατικῆς κοινωνίας καὶ γιὰ τὸν ἐρχομὸν τῆς μελλοντικῆς πολιτείας, ὅλοι αὐτοὶ δὲν πρέπει νὰ σταυρώσουν τὰ χέρια, παρακολουθῶντες ἀπὸ μακριὰ τὸ σοσιαλιστικὸν κίνημα, πρέπει νὰ γίνουν ἀγωνιστῆς.

Πρέπει πρῶτα πρῶτα νὰ γραφοῦν στὸ **Συνδικάτον** τοῦ Ἐπαγγέλματός του, κι' ἅμα δὲν ὑπάρχει νὰ φτιάξουν.

Πρέπει νὰ γραφτοῦν στοὺς **συνδέσμους ἀλληλοβοηθείας** καὶ τοὺς **συνεταιρισμοὺς**, προσπαθῶντας ταυτοχρόνως νὰ διώξουν ἀπὸ μέσα τοὺς ἄστούς, ἂν ὑπάρχουν τέτοιοι.

Πρέπει τέλος νὰ γραφτοῦνε στὴν πειρὸν κοινὴν **σοσιαλιστικὴν ὀργάνωσι** ἢ **σοσιαλιστικὸν ὄμιλον**, γιὰτὶ μόνον ἔτσι θὰ μπορέσουν νὰ βοηθήσουν γιὰ τὴν προπαγάνδα καὶ τὸ θρίαμβον τῶν ἰδεῶν τους, ἀναπτύσσοντας καὶ συμπληρῶνοντας ταῦτοχρόνως τὴ σοσιαλιστικὴν τους μόρφωσι.

Κάθε ἐνέργεια, κάθε μυαλό, κάθε καλὴ θέλησι μᾶς εἶναι ἀναγκαία. Ἀπ' τὴν κοινὴν δράσι κι' ἀπ' τὸν ἀγῶνα τοῦ καθενὸς ἐξαρτᾶται νὰ **γληγορέψουμε** τὸ θρίαμβον τῆς ἐργασιᾶς καὶ νὰ νοιώξουμε στὴν ἀνθρωπότητι ἐποχὴν εἰρήνης, ἐλευτερίας, δικαιοσύνης, εὐτυχίας. Ἐμπρός, πάντα ἔμπρός!

ΕΛΛΗΝΙΚΗ
ΚΟΜΜΟΥΝΙΣΤΙΚΗ
ΙΣΤΟΡΙΑΣ

Ο

ΤΟ ΕΚΔΟΤΙΚΟ ΤΜΗΜΑ

ΤΗΣ ΟΜΟΣΠΟΝΔΙΑΣ ΤΩΝ ΣΟΣΙΑΛΙΣΤΙΚΩΝ ΝΕΟΛΑΙΩΝ

ΑΘΗΝΑΙ: Εὐριπίδου 14

Προμηθεύει τὰ ἐξῆς βιβλία:

Ὁ Κολλεκτιβισμὸς	Λεπτὰ	20
Ἡ Πάλη τῶν Τάξεων	»	30
Τί εἶναι Σοσιαλισμὸς	»	30
Ἡ σύγχρονη Ἑργατικὴ μας Ζύμωσις	»	40
Ἡ Κοινωνικὴ Ἐξέλιξις	»	40
Ρωσικαὶ Φυλακαὶ	»	10
Κάρτ ποστάλ τοῦ Λίμπνεχτ. καὶ διάφορες γάλλικαὶ μπροσουῦρες		

ΟΛΟΙ ΟΙ ΕΡΓΑΤΕΣ ΓΡΑΦΕΙΤΕ ΣΥΝΔΡΟΜΗΤΕΣ

Στὴν Ἐφημερίδα σας

“ ΕΡΓΑΤΙΚΟΣ ΑΓΩΝ ”

καὶ στὸ

ΕΚΔΟΤΙΚΟ ΤΜΗΜΑ ΤΩΝ ΝΕΟΛΑΙΩΝ

ποῦ θὰ σᾶς προμηθεύει καθε μῆνα ἓνα και-
νούργιο ἐργατικὸ βιβλίον.

Συνδρομή: Στὴν Ἐφημερίδα 3 δραχ. τὴν ἑξαμηνία καὶ 5 τὸ χρόνο.
Στὸ ἐκδοτικόν: 1,20 τὴν τριμηνία, 2,20 τὴν ἑξαμηνία καὶ 4,40 τὸ
χρόνον.

Τύποις «Κράτους» Θ. Τζαβέλλα ὁδὸς Ἀριστείδου 1.

ΑΡΧΕΙΑ
ΣΥΓΧΡΟΝΗΣ
ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ
ΙΣΤΟΡΙΑΣ